БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 38 (10406) | 1964 оной февралиин 14, пятница | Сэн 2 мүнгэн

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум февралиин 12—13-да хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлээ.

Февралиин 12-ой үдэшын заседани дээрэ «Хүдөө ажахын продукци түргэнөөр элбэгжүүлхын тулада үтэгжүүлгэ өргөнөөр хэрэглэһэнэй, газар уһалалгые үргэдхэн һайжаруулһанай, ажалаа үргэлжэдэнь оньһожоруулһанай, эрдэм ухаанай болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг үрэтэй болгохо тухай» асуудалые зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлжэ, нүхэд: Г. Л. ...НДИН (Зимовниковско совхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин ...183 Зимовниковско мориной заводой директор, Ростовско область), Е. С. ...ИРНОВ («Горный» гэжэ совхозой директор, Крымскэ область), Г. С. ...ВТЯН (Армениин Наукануудай академиин академик, агрохимиин лабораториин директор), Ш. Ш. ХАЙРУЛ...Н (һү-мяханай мал ажахын научно-шэнжэлэлгын институдай директор, ...бургын область), А. Н. АСКО...СКИЙ (ВАСХНИЛ-ай гидротехникын болон мелиорациин академик-секретарь) гэгшэд үгэ хэлээ.

Февралиин 13-най үглөөнэй заседани дээрэ нүхэд: Е. Т. ВАРЕНИЦА (Хара шорониһоотэй бэшэ газарай зонын түбэй районуудай хүдөө ажахын научно-шэнжэлэлгын институдай директор), С. П. ПАВЛОВ (ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь), Г. А. ЧЕРЕМИСИНОВ (Үтэгжүүлгын ба агропочвоведениин Бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институдай директор (ВИУА), Ф. В. КАЛЛИСТРАТОВ (СССР-эй Наукануудай академиин Генетикын институдай «Горки ленинские» гэжэ туршалгын баазын директор), А. А. СЕННИКОВ (Яготинска колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин «Яготинский» совхозой директор, Киевскэ область), И. С. ШУМИЛИН (Дубоссарска колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин Молдавска зооветеринарна техникум-совхозой директор), Т. Д. ЛЫСЕНКО (академик), А. А. САРКИСОВ (СССР-эй госземводхозой дэргэдэхи Дунда Азиин совхозуудта ирригациин болон барилгын хэрэг эрхилхэ главна управлениин начальник), М. М. ЛЕБЕДЕВ (Хүдөө ажахын мал ажал үсхэбэрилхэ Пушкинодохи научно-шэнжэлэлгын лабораториин директор, Ленинградска область), Б. П. СОКОЛОВ (Кукурузын научно-шэнжэлэлгын Бүхэсоюзна институдай селекциин таһагые даагша, Днепропетровско область).

КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

МОСКВА. КПСС-эй Центральна Комитедэй ээлжээтэ Пленум дээрэ. Зураг дээрэ: Пленумдэ хабаадагшад (зүүн гарһаа): Социалис Ажалай Герой, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, Серго Орджоникидзын нэрэмжэтэ Балтийска заводой хүдэлмэришэн В. А. Смирнов, хоёр дахин Социалис Ажалай Герой болоһон Херсоной областиин «Россия» колхозой механизатор М. А. Брага, Социалис Ажалай Герой, Херсоной областиин «Новая жизнь» колхозой звеньевой А. И. Романюк, хоёр дахин Социалис Ажалай Герой болоһон Харьковай областиин Орджоникидзиин нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Г. С. Могильченко, Социалис Ажалай Герой, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Винницкэ областиин КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ В. М. Кавун.

ТАСС-ай фотохронико.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум Кремлиин Ехэ ордон соо гурбадахи үдэрөө хүдэлмэрилжэ байна. «Хүдөө ажахын продукци түргэнөөр элбэгжүүлхын тулада үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэһэнэй, газар уһалалгые үргэдхэн һайжаруулһанай, ажалаа үргэлжэдэнь оньһожоруулһанай, эрдэм ухаанай болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо тухай» асуудалаар союзна республиканудай министрнүүдэй нэмэлтэ элидхэлнүүд февралиин 12-ой үглөөнэй заседани дээрэ үргэлжэлүүлэгдэбэ.

Литвагай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министр **М. Ю. Григалюнас** нэмэлтэ элидхэл хээ. 1953 онойхитой сасуулбал, 1963 ондо орооһо таряа ургуулан абалга 1,5, саахарай свёкло—1,7, мяха болон һү—1,9 дахин нэмээ. Гэбэшье эдэ туйлалтануудаараа манай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд һанаагаа амарнагүй. Балтика шадарай республиканууд, тэрэ тоодо Литвагай ССР арга боломжонуудаа хүсэдөөр ашагланагүй гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум дээрэ тон зүбөөр зааха зуураа хүдөө ажахын үйлэдбэриин талаар Скандинавска оронуудай—Швециин болон Финляндиин хэмжээндэ хүрэхэ зорилго табяа һэн. Энэ хадаа яһала дүүргэгдэхээр зорилго болоно. Таряан ажалай болон мал ажалай продуктнуудые бүри элбэгээр абаха ехэ арга боломжонууд республикын колхоз, совхозуудта бии гэжэ түрүү ажахынуудай, научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай дүй дүршэл харуулжа үгэнэ.

Газар тарялан болбосон ёһоор эрхилһэнэй ашаар һайн үрэ дүн туйлаһан ажахынуудые нүхэр Григалюнас нэрлээ.

Хүдөө ажахыда химиие нэбтэрүүлгэдэ үгынгөө нилээд ехэ хубиие министр зорюулһан байна. Мүнөө үедэ республикын ажахынуудай 90 шахуу процентнь газарай хүрьһэнэй картограммануудаар хангагданхай. Колхоз, совхозуудай бүхы газарые ойрын хоёр-гурбан жэлэй туршa соо агрохимическэ талаар хангаха, газарай хүрьһэ тон һайнаар шэнжэлһэнэй үндэһөөр үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ гэжэ хараалагданхай. Минеральна үтэгжүүлгын болон хорото химикадуудай ехээр үйлэдбэрилэн гаргагдадаг боложо байһанһаа уламжалан, полидо үтэгжүүлгэ тараажа хаяха машинануудые олоор гаргадаг болохо хэрэгтэй гээд үгэ хэлэгшэ ажаглалта хэһэн байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ намагтай газар хатааха талаар республика дотор бага бэшэ хүдэлмэри хэгдээ гээд нүхэр Григалюнас мэдээсээ. Үндэр ургаса хуряажа абахада, техникые бүри бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахада таарамжатай эрхэ байдал бии болгогдонхой.

Колхоз, совхозуудай тодорхой эрхэ байдалые хараада абан, хүдөө ажахын экономическа талаараа ашаг ехэтэй продуктнуудые абаха хэмжээнүүд Н. С. Хрущевой заабаринуудай үндэһөөр хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ байнхай. Республикын бүхы нютагуудта мал ажалай гол һалбаринь мяха-һүнэй болон үүлтэртэ малые үсхэбэрилгэ болоно. Город шадарай нютагуудай ажахынууд һүнэй мал үсхэбэрилдэг. Гахай болон шубуу үсхэбэрилгэ хоёрдохи тон шухала һалбари болоно. Совхозууд болон колхозуудта шубуу үсхэбэрилхэ хэдэ хэдэн томо фермэнүүд байгуулагданхай. Зарим ажахынууд томо городууд болон курортнуудые хартаабха болон овощоор хангаха мэргэжэлдэ орожо байна. Ажахы дотороо тусхай мэргэжэлдэ оролго мүн лэ ехэ удха шанартай. Энээнтэй дашарамдуулан совхозууд болон колхозуудта мал ажалай фермэнүүдые томодхохо, зарим түхэл янзын продуктнуудые тус тус бригаданууд болон отделенинүүдтэ гол түлэб үйлэдбэрилдэг болохо талаар хүдэлмэри хэгдэнэ.

Литвагай республикада хүдөө ажахын хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ, колхоз, совхозуудта ажахын барилганууд олоор бодхогдоно. Экономическа талаараа һула ажахынуудта дүршэл ехэтэй хүдэлмэрилэгшэд эльгээгдэдэг. Гэзгдэнги ажахынуудта һүүлэй үедэ колхозуудай түрүүлэгшэнэрэй тушаалда 142 хүн, бригадирнуудай—273, мал ажалай фермэнүүдые даагшанарай—145, совхозуудай отделенинүүдэй эрхилэгшэнэрэй—69 хүн эльгээгдэһэн байха юм. Хүдөө ажахын дээдэ болон дунда һургуулинуудые дүүргэһэн 270 мэргэжэлтэд үнгэрэгшэ жэлэй эсэстэ гэзгдэнги ажахынуудта эльгээгдээ һэн. Колхоз, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй практическа һуралсалай саг үргэлжын һургуулинууд, мэргэжэлынь дээшэлүүлхэ курснууд байгуулагданхай.

Мүнөө жэлдэ республикын колхоз, совхозуудта орооһо тарям абалгые 33 процентээр, кукурузын эшэ набша—82 процентээр, хартаабха—42 процентээр нэмээхэ гэжэ хараалагдаа гээд министр мэдээсээ. 1963 оной намар бүхы хабарай тарилгада хүрэхөөр намарай паар хахалагдаа, орооһото ургамалнуудай үрэһэн хүсэдөөр, нёдондонойхидо орходоо нилээд ехээр хаагдаа, мүн хартаабхын болон бусад ургамалнуудай үрэһэн нөөсэлэгдөө. Тракторнууд болон хүдөө ажахын бусад техникые заһабарилха хүдэлмэри бүри эмхитэйгээр хэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ хадаа хүдөө ажахын продуктнуудые абаха талаар хараалһан түсэбөө дүүргэхэ хэрэгтэнь Литвагай таряашадта туһалха байна.

Хүдөө ажахые түргэнөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүд угаа ехэ удха шанартай гэжэ Латвиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй нэгэдэхи орлогшо, Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министр **В. Г. Строганов** тэмдэглээ. Арадай ажахыда химиие нэбтэрүүлхэ үргэн ехэ Программые хүдөөгэй ажалшад угаа ехээр һаналаа хаһан угтаһан байна. Энэ хадаа хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо үндэһэ һуури болоно гэжэ тэдэнэр тоолоно гээд министр хэлээ.

Манай республикада хүдөө ажахые хүгжөөхэ арга боломжонууд үшөөл хүсэдөөр ашаглагданагүй, хүдөө ажахын үйлэдбэриин ургалта манай һанаа сэдьхэлые ханаажа шаданагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй гээд үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлээ. Үнгэрэгшэ жэлдэ эдлүүриин газарай зуун гектарта 476 центнер һүн, 53 центнер механ абтаһан байгаа, харин бидэнэр Швециин болон Финляндиин хэмжээндэ хүрэхын тулада мянга гаран центнер һү, 77 центнер мяха абаха ёһотой байнабди. Ойрын жэлнүүдтэ иимэ хэмжээндэ хүрэхэ зорилго нүхэр Н. С. Хрущев бидэнэй урда табиһан байна. Энэ зорилгын яһала дүүргэгдэхээр байһан тухай Скандинавска оронуудай хэмжээндэ хүрэхэһөө гадна, тэрэ хэмжээеэнь ахижа гараһан түрүү ажахынуудай хүдэлмэриин үрэ дүн гэршэлжэ үгэнэ.

Маанадай урда табигдаһан зорилгые шиидхэлгэ хамагай түрүүндэ таряан ажалые ашаг ехэтэй болголгоһоо, тэрэнэй үндэһөөр тэжээл элбэгээр бэлэдхэлгэһээ дулдыдаха байна. Үрэжэл багатай газартай, мүн бороо хурын яһала ородог Латвида үтэгжүүлгэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Үтэгжүүлгэ үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхын тулада кислота ехэтэй хүрьһэтэй газарта избёосхо тараажа хаяха хэрэгтэй. Манайда нэгэ миллион үлүүтэй гектар иимэ газар бии. Избёосхо тараажа хаяхада ургаса гектар бүридэ 600 тухай тэжээлэй единицээр дээшэлдэг юм. Избёосхо промышленна аргаар гаргаха, тэрэнэй өөрынь үнэые хямдаруулха хэмжээнүүд абтажа байнхай. Хэдэ хэдэн үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд гансахан лэ январь һарада бүхы үнгэрэгшэ жэл соо гаргаһанһаа ехэ избёосхо поли дээрэ гаргажа тараагаа.

Республикынгаа газарай хүрьһэн тухай хэлэхэдээ, бүхы эдлүүриин газарай 70 гаран процентнь үлэмжэ ехэ шииигтэй гү, али намаглиг газар байха юм гэжэ министр мэдээсээ. Парти, правительствын ехэ туһаламжа үзүүлһэнэй ашаар газар һайжаруулха хүдэлмэри һүүлэй жэлнүүдтэ түргэнөөр хэгдэжэ байна. Намагайнь хатаагдаһан газарта химиие хэрэглээд байхада ашаг үрэнь хоёр-гурба дахин дээшэлдэг, газар һайжаруулгада гаргашалагдаһан мүнгэ зөөри хоёр-гурбан жэлэй туршада харюулагдадаг юм. 1970 он хүрэтэр нэгэ миллион гектарһаа бага бэшэ газарай намагыень хатааха гэжэ хараалагданхай.

Тэжээлэй дуталдадаг дээрэһээ мал ажалай хүгжэлтэ һүүлэй жэлнүүдтэ удаарһан байна гээд нүхэр Строганов мэдээсээ. Тарилгын талмайн хубаарилгые нарижуулһанай, үтэгжүүлгэ һайнаар хэрэглэһэнэй, агротехникые дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр колхоз, совхозууд бүри мүнөө жэлдэ ургасые дээшэлүүлхэ, тэжээл элбэгжүүлхэ һанаашалга гаргажа байнхай. Орооһо таряа ургуулан абалга 50 процентээр, силос—3—3,5 дахин, малай тэжээлдэ хэрэглэгдэхэ саахарай свёкло, бусад корнеплодууд —2,5 дахин нэмэхэ юм. Сабшалан болон бэлшээри үндэһөөрнь һайжаруулха хүдэлмэри хэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ хадаа республикын колхоз, совхозуудта жэл бүри малай тоо толгойе—эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ хоёр үнеэнһээ үсөөн бэшээр олон болгохо арга олгохо юм.

Үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ оруулха, томодхохо гэшэ хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо шухалын шухала замуудай нэгэн болоно гэжэ үгэ хэлэгшэ тоолоно. Бүхы ажахынуудай гол һалбаринь зандаа үлэхэ байһан һүнэй мал үсхэбэрилгэдэ республикын байгаалиин болон сагай уларилай эрхэ байдал угаа таарамжатай юм гээд тэрэ хэлээ. Гахайн бекон мяха абаха тусхай мэргэжэлдэ ажахынуудай 60 гаран процентнь, эбэртэ бодо мал шахаха мэргэжэлдэ ажахынуудай хахадһаа олониинь оруулагдаһан байна. Город шадарай нютагуудай совхозуудта тусхай техникэ, мүн үтэгжүүлгэ нэмэжэ үгтөө, ехэ талмай дээрэ намаг хатаагдаа. Малай байранууд, парнигууд болон теплицэнүүд, хартаабха болон овощ хадагалха байранууд баригдаа. Ригын үйлэдбэриин управлениин һү абаха тусхай мэргэжэлдэ ороһон совхозуудта үнеэдэйнь тоо жэлэй турша соо 31 процентээр олон болоо. Эндэ эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 27 үнеэтэй болонхой.

Гахай үсхэбэрилхэ ажахынуудые томодхохо, тусхай мэргэжэлдэ оруулха талаар бүри ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Латвиин хоёр совхоз имагтал поршоонхонуудые харууһалан томо болгохо мэргэжэлтэй боложо байнхай. Үнгэрэгшэ жэлдэ эдэ совхозууд шахахын тулада 25 мянган залуу гахай ондоо ажахынуудта дамжуулан үгэһэн байха юм. 18 совхоз үндэгэ абаха мэргэжэлдэ оронхой, колхоз хоорондын шубуу үсхэбэрилдэг 10 ажахы байгуулагдаад, хүдэлмэрилжэ оронхой. Үндэгэ абалга һүүлшын табан жэлэй турша соо 2,4 дахин нэмээ.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

...ядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар Ц. Пурбуевае шагнаха тухай

...рэһөөр 50 наһа гүйсэһэнэй дашарамдуулан, колхозой ажалда 30 жэлэй туршада шалгаряагүй һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө, овощой үндэр ургаса абаһанайнь, нийтэ-политическэ ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө Улаан-Үдын ...гай «Коммунизм» колхозой овощевод — Цыренжап ...жиевна **Пурбуевае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

...ядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

...ядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй ...йшан.

1964 оной февралиин 13.

КПСС-эй ЦК-гай ПЛЕНУМЭЙ БОЛОЖО БАЙХАДА

Түхэмэй хонишод баяртай

Ажалдаа абьяастай хүнүүдые зон магталсадаг. Тиимэл хүнүүд өөрынгөө оролдосо үүсхэлээр ниитынгээ ажал хэрэгтэ аша туһатай юумэ хэдэг ха юм даа. Манай колхозой гэшүүн Дамдинсүрэн Жамсаранович Жагбаев тухай хэлэхэ болоо һаа, энэ хүмнай наһаараа колхозой ажалда ябаһан, хүтэлбэрилхы тушаалтануудташье ябажа үзэһэн хүн байха. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадажа ерэһэнэйнгээ һүүлдэ түрэл колхоздоо түрүүлэгшын орлогшоор удаан саг соо ажаллаа. Тиигээд мүнөө һүүлэй жэлнүүдтэ хонин ажал дээрэ хүдэлжэ ябадаг.

Дамдинсүрэн Жамсарановичай даадаг отарынхид 849 эхэ хонидые харууһалжа байдаг. Бүхы хонидынь искусственна аргаар үрэжүүлэгдэжэ, үбэлэй хурьгад олоор абтажа байнхай. Хонидые олоорнь түлжүүлжэ байдагаараа тус отарынхид социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана.

—Мүнөө үедэ хэды хурьгадые абаад байнабта?—гэжэ ахалагша хонишон Жагбаевһаа асуухада:

—745 хурьган абтаа. Тэдэнээ гарзада оруулантүйгөөр түлжүүлхэ зорилготойбди,—гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Тус отарада абтаһан хурьгад өөдэргэн, дорюун. Тобир тарган хонидһоо түрэһэн түл тиимэ байнгүй яахань һэм! Юуб гэхэдэ, нүхэр Жагбаев гэр бүлөөрөө ажаллажа байхадаа зунай бэлшээриин үедэ малаа һайса таргалуулхын хойноһоо горитой оролдолго гаргаһан байха юм. Зүлгэ ногооной гараһан сагһаа хойшо хонидынь хадын бэлшээридэ гаргагдажа адуулагдадаг байгаа. Намартаа таряа хуряалгын дүүрэһэн хойно түрүү хонишон зуһалангһаа Түхэм гэжэ газарта зөөжэ ерээд, хонидоо поли дээрэ адуулһан байна.

Өөрөө иигэжэ ажаллажа байхадаа хони малдаа үбһэ тэжээл үбэлэй үедэ хүсэд хүрэхөөр бэлдэжэ абаа. Хото хорёогоо заһабарилжа бэлэн болгоо. Мүнөө һайнаар заһагдажа, дулаалагдаһан байрада нарай түлнүүдээ байлгана. Абтаһан 740 гаран хурьгадынь шадамар бэрхэ хүнүүд харууһалжа байдаг. Жэшээлхэдэ, Рыгжит Дондокова, Санжа Гармаева гэгшэд олон жэлдэ мал ажал дээрэ хүдэлһэн хүнүүд. Мүн Бальжима Тоготохоева, Зина Доржиева гэгшэд баһал һайнаар ажаллажа, даажа байһан хурьгадаа гарза хоролтодо оруулангүйгөөр түлжүүлнэ. Нарай хурьгад саг соогоо эхэдээ табижа хүхүүлэгдэдэг, тиигэһэн хойноо аминдаа хашаа соогуур байлгагдадаг гуримтай. Тэдээндэнь талха тарянай зүйл, минеральна тэжээл үгтэнэ.

Түхэмэй отарын хонишод КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй боложо байһан тушаа мэдэхэдээ, радио шагнажа, газетын материалнуудые уншажа байхадаа урма зоригоо бадаранги.

—Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхын тулада партимнай анхарал оролдолго ехээр гаргана. Энээнэйнь харюуда ажалаа бүри һайнаар эмхидхэхэбди. Абаһан хурьгадаа гарзалуулхагүйбди. Хонидоо тобир тарган ондо оруулхабди,—гэжэ эндэхид мэдүүлнэ.

Д. Буянаев, Н. Цыренов,
Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Мир» колхозой гэшүүд.

Манай бэлэг

Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой коллектив шэнэ жэлэй эхилһэнһээ хойшо эршэмтэйгээр ажаллажа, партиин Центральна Комитедэй Пленумэй хүдэлмэрилжэ байһан эдэ үдэрнүүдтэ даабариһаа гадуур 2 мянган тонно цемент үйлэдбэрилжэ гаргаба. Мүрысэгшэдэй түрүү зэргэдэ тээрмэнүүдэй цехэй коллектив ябана.

— 2000 тонно цемент партиин ЦК-гай Пленумдэ манай ажалай бэлэг болоно, —гэжэ тимлюгэйхид мэдүүлнэ.

Манай корр.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй материалнуудтай Ноёхон нютагай зон угаа һонирхон танилсана. Мүнөө радиоприёмнигой дэргэдэ хүнүүдэй сугларaад байхыень ябаһан лэ газартаа хаража болохот. ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): наада таладань —Хяагтын үйлэдбэриин управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишон Ж. Санжиев, тракторист И. Кульпанов, (ара таладань), — автослесарь Г. Рабданов, тракторист Д. Бадмаев.

Б. ГЫЛЫКОБЭН фото.

ТҮРҮҮШЫН АМЖАЛТА

Долоон жэлэй зургаадахи жэлдэ шэнэ амжалтануудые туйлаха, КПСС-эй Центральна Комитедэй декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулха гэһэн халуун хүсэл эрмэлзэлтэйгээр Галуута нуурай шахтын управлениин ажалшад хүдэлмэрилжэ байна. Эдэ үдэрнүүдтэ шахтануудай участогууд, цех болон бригаданууд партиин ЦК-гай февралиин Пленумые ажалай амжалтаар угтахын түлөө мүрысөөндэ үргэдхэһэн байна. Нэмэл аргаар нүүрһэ малтадаг участогай коллектив илангаяа эдэбхитэйгээр ажаллана. Тэдэнэр байгша жэлэй эхинһээ үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа, үнгэрһэн һарада ехэхэн амжалта туйлаба. Тус коллективэй горнягууд һарынгаа түсэбые 139,8 процент дүүргэжэ, 6763 тонно нүүрһэ даабариһаа гадуур үгөө. Мүн 7/8 шахтын нүхэр И. Е. Ромашовой даадаг хоёрдохи участогай шахтернууд түсэбһөө гадуур 1638 тонно шулуу нүүрһэ малтаба. Гадна тэдэнэр һара соо 90 метр проходка малтаха даабаряа 132 метртэ хүргэжэ, шахтануудай коллективүүдэй дунда шалгарба. Тэдэнэй удаа тээ 2/5 шахтын гурбадахи участок (начальнигынь коммунист нүхэр В. А. Шорников) ябана.

— Һайрхаадшье лахаб, манай коллектив январь соо муу бэшээр ажаллаа. Тодорхойлбол, шулуу нүүрһэ малтан абаха һарын түсэб 112,3 процент дүүргэгдэбэ. Тиигэжэ түсэбһөө гадуур 733 тонно шулуу нүүрһэ малтан абабабди, — гээд Вадим Андреевич Шорников хөөрэнэ.

— Вадим Андреевич, участогайнгаа түрүү зонууд тухай хэдэн үгөөр хөөрэжэ үгөө һаатнай яахаб?

— Коллективаймнай гэшүүн бүхэн бухы арга шадабарияа элсүүлэн хүдэлмэрилнэ. Тиигэбэшье тэдэнэй дундаһаа комбайнай машинист А. Матушкин, газар тэһэлэгшэ А. Корнильцев, хүдэлмэришэн С. Погасьян, бригадир А. Горобец гэгшэд илангаяа шалгарна гээ һаа эндүүрэл болохогүй...

Үнэхөөрөөл эдэ түрүүшүүлдэл адли ажалша бэрхэ хүдэлмэришэдэй хүсэ шадалаар, аша туһаар амжалта туйлагдана ха юм. Галуута нуурай горнягууд январиин түсэбһөө гадуур 2743 тонно шулуу нүүрһэ малтаба.

— Энэмнай боложо байһан КПСС-эй ЦК-гай Пленумдэ зорюулагдаһан багахан бэлэг болоно,—гээд эндэхи шахтернууд урма зоригтойгоор мэдүүлнэ.

Ц. Балданов.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ

(Түгэсхэл. Эхиниинь I-дэхи нюурта)

Хүдөө ажахын продуктнуудые бүри элбэгээр абажа, гүрэндэ худалдахын түлөө социалис мүрысөөн республика дотор дэлгэрээ гээд нүхэр Строганов хэлэhэн байна. Мүнөө жэлдэ Латвиин хүдөөгэй ажалшад 115 мянган тонно ороohо таряа, 900 мянган тонно hү, 135 мянган тонно мяха, 115 миллион монсогор үндэгэ Эхэ орондоо үгэхэ юм.

Газар тарялангые болон мал ажалые ашаг ехэтэй болгохо талаар партиин абаhан хараа шэглэл хадаа социалис хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэхи онсо шанартай шэнэ шата боложо үгэнэ. Манай индустриин хүсэн түгэлдэр болоhоной, колхоз, совхозуудай мүнөө үеын техникээр хангагдаhанай, химиин промышленностиин хүгжэhэнэй, ашаар имэ шатада гараха аргатай болоо гээд Туркмениин ССР-эй Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министр **Р. А. Чарыев** үгэ хэлэхэдээ онсолон тэмдэглээ.

Коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулха талаар совет арадай хэжэ байhан угаа ехэ зохёон байгуулхы хүдэлмэридэ Туркмениин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд өөhэдынгөө туhа нэмэри оруулалсаца. Үнгэрэгшэ жэлдэ республика 1953 онойхидо орходоо пилээд ехэ хлопок, мал, шубуу, hү, үндэгэ, овощ, бахчева ургамал, ноohо, каракуль арhа, торгоной буурсаг гүрэндэ худалдаhан байна. Энэ үе соо эбэртэ бодо малай тоо 17 процентээр, гахайн — 2,6 дахин олон болоhон байна.

Сагай уларилай муу, мүн хлопок дахижа тарилгын ехэ талмай дээрэ хэгдэhэн болобошье, муу бэшэ ургаса 1963 ондо абтаа. Нэгэ жэлэй турша соо хлопок ургуулжа абалга 21 процентээр нэмэhэн байна. Хлопок худалдан абалгын сэнгые дээшэлүүлгэ колхозуудай экономикые бэхижүүлхэ, ниитынгээ ажахыда ажаллаха хэрэгтэ колхознигуудай урмашал дээшэлүүлхэ арга олгоо.

Гэхэтэй хамта үнгэрhэн жэлэй дүнгүүд горитой дутуунуудай бии байhые гэршэлэн харуулна. Сэбэрлэгдээгүй хлопок бэлэдхэхэ түсэб 91,7 процент дүүргэгдээ. Олон ажахынуудта агротехникэ hайнаар сахигданагүй, газар hайжаруулха хүдэлмэри удаанаар хэгдэнэ. Хэдэ хэдэн колхоз, совхозуудта механизмууд, илангаяа хлопок хуряалгада муугаар хэрэглэгдэдэг байха юм.

Гээгдэнги колхозуудые бэхижүүлхэ гээшэ хлопок болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые бүри элбэгээр абаха горитойхон арга боложо үгэнэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ имэ ажахынуудта 120 дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэд эльгээгдээ. Тиин урда тээнь гээгдэжэ ябаhан 26 ажахы түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргээ. Гэхэтэй хамта экономическа талаараа hула ажахынууд республика дотор үшөөл бии. Тэдэнэй экономикые дэбжээхэ хүдэлмэри хэгдэжэл байhаар.

Туркменистанай компартиин XVIII съезд үнгэрэгшэ жэлэй декабрь hарада болоходоо, республикын хүдөө ажахын ажал хэрэгэй ямар байhые шэнжэлжэ үзөөд, дутуунуудые зайсуулха талаар тодорхой хэмжээнүүдые хараалhан байгаа. Бүри мүнөө жэлдэ талмайнгаа 80 процентдэ хлопок квадратно-гнездовой аргаар тариха, тэрэниие хэрээhэлүүлжэ элдүүрилгэ хэхэ бэлэдхэл хэгдэжэ байнхай. Зуун мянган тонноhоо бага бэшэ советскэ сортын хлопок машинаар хуряагдаха гэжэ хараалагдана.

Туркменидэ газар уhалалгын түхеэрэлгэнүүдые барихын тулада hүүлшын 10 жэлэй турша соо 315 миллион түхэриг hомологдоhон байна. 800 километр утатай Каракумскэ канал малтагдаа, Сары-Язынскэ болон хоёрдохи Тедженскэ уhа сөөрэмүүд тогтоогдоо. Эдэ сөөрэмүүдэй уhанай хэмжээн мүнөө хамта дээрээ 1 миллиард үлүүтэй кубометр болонхой. Каракумскэ канал малталгада, тэрэ шадар совхозуудые байгуулгада 185 миллион түхэриг гаргашалагдаhан байна. Энэ каналай уhаар уhалагдадаг газар дээрэhээ 1959—1963 онуудта 280 мянга шахуу тонно сэбэрлэгдээгүй хлопок абтаа. Энэ канал барилгада гаргашалагдаhан мүнгэ зөөри мүнөө харюулагдаад байна. 1964 онhоо 1970 он хүрэтэр республика дотор 259 мянга гаран гектар уhалагдадаг газар нэмэжэ, тарилга хэгдэдэг болохо. Энэ газар дээрэ 25 шэнэ совхоз байгуулагдахаар хараалагдана. Туркменидэ ороohо тарьяа ургуулжа абалга горитойгоор нэмэхэ юм. Бүри мүнөө жэлдэ 140 мянган гектар талмай дээрэ ороohото ургамал таригдаха байна.

Туркменистанай хүдөө ажахын хоёрдохи шухала hалбариинь гэхэдэ мал ажал болоно. Малай үүлтэр hайжаруулха талаар hүүлшын жэлнүүдтэ республика дотор зарим зэргын хүдэлмэри хэгдээ. Энэ хадаа малай үүлтэр hайжаруулха, залуу мал бүри олоор абадаг болохо арга олгоо. Республикын мал ажалhаа абадаг олзо доходой 70 шахуу процентнь каракуль хони үсхэбэрилгэhөө ородог юм. Имэ хонидые сагшадаа бүри олоор үсхэбэрилхэ хэмжээнүүд абтажа байнхай.

Адуу мал холын бэлшээридэ ябуулжа үсхэбэрилгэ эмхидхэлгые hайжаруулгатай холбоотой асуудалнууд тухай Р. А. Чарыев саашань хэлэhэн байна. Бороо хурын багаар ородог, халуун hалхинай болодог дээрэhээ аиханhаашье муугаар ургадаг үбhэ ногоон жэл бүхэндэ шахуу хатажа хосордог юм гээд тэрэ хэлээ. Бэлшээринүүдэй холо, харгын муу, ямаршье газараар hаадгүйгөөр ябадаг транспортын дутамаг байhан дээрэhээ тэжээл зөөхэ хүдэлмэридэ бэрхэшээл тохёолдодог. Бэлшээринүүдые уhажуулан hайжаруулха, малай байрануудые бариха, уhа бүлэжэ абалгые оньhожоруулха, малай үбэлжэдэг газар тээшэ харгы заhаха хэрэг эрхилдэг, зохихо техникээр хангагдаhан, тусхай мэргэжэлтэй томо организациие республика дотор байгуулха тухай үгэ хэлэгшэ асуудал табяа.

КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумhээ хойшо үнгэрhэн арбан жэлэй турша соо Эстониин полинууд дээрэ ороohото тарянай ургаса хоёр дахин дээшэлээ. Республикын фермэнүүд мяха абалгые хоёр үлүүтэй дахин нэмээгээ, hү hаалга хоёр шахуу дахин дээшэлээ. Колхозуудай мүнгэн олзо гурба үлүүтэй дахин ехэ болоhон байна гээд Эстониин ССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министр **Э. Г. Тынурист** Пленумдэ элидхээ.

Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха талаар Скандинавскэ оронуудай хэмжээндэ хүрэхэ зорилго Балтика шадарай республиканууддай үмэнэ мүнөө табигдаhхай гээд тэрэ заагаа. Хамагай түрүүндэ хүдөө ажахын гол тарьянуудай ургасые дээшэлүүлhэнэй ашаар энэ зорилго шиидхэгдэхэ байна. Энэ хадаа Эстонидо илангаяа шухала удха шанартай. Юуб гэхэдэ, республикын эдлүүриин газарай 42 процентнь тарьянай газар болоно. Тиихэдэ Финляндида бүхы эдлүүриинь 90 үлүүтэй процентнь, Швецидэ — 84 процентнь тарьянай газар болоно бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй хараалhан хэмжээнүүдые бэелүүлгэ мүнөө Скандинавска оронуудай ажахынуудай абадагай нэгэнэн хэмжээтэйгээр минеральна үтэгжүүлгэ абаха арга республикын ажахынуудта олгохо байна гээд министр хэлээ. Минеральна үтэгжүүлгын угаа ехэ ашаг үрэтэй байhые «Юриеэ» колхозой дүй дүршэл эли тодоор харуулжа үгэнэ. 1963 ондо 70 килограмм үтэгжүүлгэ гектар бүридэ тараахадаа, 27,4 центнер ороohо тарьяа эндэ абаhан байгаа. Пропашной ургамалнуудай урда тээнь таригдаhан аад, наг шэбхээр үтэгжүүлэгдэhэн участогай гектар бүриhөө 40 центнер ороohо тарьян хуряагдажа абтаhан байха юм.

Бүхы тарьянай ургасые дээшэлүүлhэнэй, пропашной тарилганuудые үргэдхэhэнэй ашаар хахалагдадаг газарай гектар бүриhөө шадаал hаа олон тэжээлэй единицэ абахамнай бидэнэртэ ехэ шухала болоно гээд үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглээ.

Газар тарьялан бүри болбосон ёhoop эрхилхэ талаар hүүлэй жэлнүүдтэ нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Мүнөө бүхы шахуу ажахынуудай кукуруза тарижа ургуулха агротехникые hайнаар шудалаа. Кукуруза хадаа нютагай тааруугүйшье эрхэ байдалда үндэр ургаса үгэжэ, шэмэтэ тэжээл бүри элбэгээр абаха, газар тарьялан ниитэ дээрэнь бүри болбосоноор эрхилхэ хэрэгтэ туhална.

Бүри мүнөө жэлдэ дунда зэргээр гектар бүриhөө 16—18 центнер ороohо тарьяа, 130—150 центнерhээ бага бэшэ хартаабха, 400 центнер кукурузын эшэ набшаhа, 450—500 центнер тэжээлэй корнеплод абахын, тиигэжэ ургаса абалгаар Финляндиин хэмжээндэ хүрэхын тулада Эстониин тарьяашад бүхы юумэ хэжэ байна.

Тарилгын талмайн хубаарилгые парижуулан hайжаруулха хэрэгтэ үндэр ургаса үгэдэг, белок элбэгтэй тэжээлэй ургамалнууд горитой үүргэ дүүргэхэ гээд нүхэр Тынурист мэдээсээ. Республика дотор бии болгогдоhон брюквын болон тэжээлэй капустын гибридүүд энэ талаар ехэ арга олгоно. Намар хүйтэншэг болоод байхада ондоо тарилганууд ургахаяа болидог, тиихэдэ Эстонидо тон ута намар болодог юм. Тээд намарай үедэ энэ гибрид угаа түргэнөөр ургадаг. Мүнөө энэ гибридые 13 мянга шахуу гектарта тариха арга боломжо бии. Нёдондо жэлдэ энэ гибрид гектар бүриhөө 400 центнер брюквэ, 100 гаран центнер эшэ набша гү, али 5.600 тэжээлэй единицые үгэhэн байна. Тиихэдэ тэжээлэй единицэ бүхэн хоол боложо болбосордог 120 үлүүтэй грамм протеинтэй юм.

Кислота ехэтэй хүрьhэндэ извёсхо тараажа хаяха талаар республика дотор ехэ хүдэлмэри хэхэ гэжэ шиидхэгдээ. Энээнэй тулада Балтика шадарай ГРЭС-эй сланцева үнэhэн хэрэглэгдэхэ юм. Энэ үнэтэ зүйлөөр республика өөhэдынгөө хүршэнэрые хангажа шадаха гээд министр онсолон тэмдэглээ.

Ойрын жэлнүүдтэ республика дотор гектар бүриhөө 25—28 центнер хүрэтэр ороohо тарьяа, 160—180 центнер хүрэтэр хартаабха, 450 центнер хүрэтэр кукурузын эшэ набша, 250 центнер хүрэтэр саахарай свёкло, 600—700 центнер хүрэтэр брюквын болон тэжээлэй капустын гибридүүдые абадаг болохын тулада Эстониин газар тарьялангай ажалшад мүнөө оролдожо байна. Тиихэдэ тэжээл хоёр дахин ехээр бэлэдхэгдэдэг болохо. Энэ хадаа нёдондонойхидо орходоо мяха 2 дахин, hү 2,6 дахин ехээр абаха арга олгохо байна.

Мүнөө республикын бүхы совхоз, колхозууд гүрэнэй электро-дамжуулгануудhаа элшэ хүсэ абадаг болоо. Ажал хүдэлмэринь жэл ерэхэ тудам бүри ехээр оньhожоруулагдана. Эстониин хүдөө ажахыда эрхим hайн кадрнууд урган гарана. Республикын бүхы хүдөө ажахын техникумүүд мүнөө совхозуудай дэргэдэ байдаг. Тиин залуу мэргэжэлтэдэй теоретическэ hуралсал полинууд болон фермэнүүд дээрэхи хүдэлмэритэй нягта холбоотойгоор эмхидхэгдэнэ.

Армениин ажалшад КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые угаа ехэ hайшаалтайгаар угтаа, химическэ зүйлнүүдые бүри элбэгээр гаргахын, хүдөө ажахыда химиие нэбтэрүүлхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлнэ гээд Армениин ССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшын орлогшо, Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министр **Г. С. Петросян** хэлээ.

Үнгэрhэн арбан жэлэй турша соо республика дотор хүдөө ажахын продуктнууд нилээд ехээр абтадаг болоо. Ган гасуур байhан 1963 ондоншье гүрэндэ ороohо тарьяа, мяха, hү, үндэгэ худалдалга урда жэлэйхидээ орходоо дээшэлhэн байна. Мүнөө Арменидэ эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 46 толгой эбэртэ бодо мал, 162 толгой хонин хүртэнэ.

Гандадаг, элдүүрилхэдэ таарамжатай газарай хомор эрхэ байдалда колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие саашадань ашаг ехэтэй болгохо гээшэ газар уhалалгые үргэдхэн hайжаруулгатай, хүдөө ажахыда химиие нэбтэрүүлгэтэй болон тэрэниие оньhожоруулгатай таhаршагүй холбоотой. Газар уhалhанай, химиие хэрэглэhэнэй ашаар үндэр баян, тогтууритай ургаса абахаhаа гадна, мүн жэлдээ хоёр дахин ургаса хуряажа болохо байна.

Республика дотор азотно үтэгжүүлгэ гаргалга 1970 он хүрэтэр 4 үлүүтэй дахин, гербицидүүдые — 10 дахин нэмэхэ юм. Колхоз, совхозуудта минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй болон ургамалые хамгаалха зүйлнүүдэй фондынууд горитойгоор нэмэхэ.

Уhалагдадаг газар тарьялан хүгжөөхэтээ нэгэн доро минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэхэдээ ажахынууд эгээн лэ ехэ үрэ дүн түйладаг байна. Энэ хадаа үшөө ашаглагдадаггүй байhан шэнэ газар хэрэглэхэ арга олгоно гээшэ. Газар уhалхада ороohото тарьянай ургаса 4—5 дахин дээшэлдэг, мүн виноград, үрэ жэмэс, овощ, тамхи хуряажа абалга горитойгоор дээшэлдэг гэжэ дүй дүршэл харуулна. Газар уhалалгын эгээнние үнэтэй барилганuудай гаргашанууд ехэдээл hаа гурбан жэлэй турша соо харюулагдаха байна.

Мүнөө үедэ Арменидэ 260 мянган гектар газар уhалагдадаг, 1964—1965 онуудта үшөө 16 мянган гектар газар уhалагдадаг болохо, 40 мянган гектар газар уhажуулагдаха. 1970 он хүрэтэр уhалагдадаг газарай талмай үшөө 97 мянган гектараар үргэдхэхэ, 26 мянган гектар газарые уhаар хангалгые hайжаруулха, 130 мянган гектар бэлшээриие уhажуулха гэжэ республикын компартиин Центральна Комитет, Министрнүүдэй Совет хараалhан байна. Мүн хэдэ хэдэн уhа сөөрэмүүд тогтоогдохоор хараалагдана.

Араратска нугада 30 мянга шахуу гектар хужартай газар бии юм. Энэ газарые ашаглахада ороohото, эфирно-тоhоной ургамалнуудые, овощ болон виноградые бүри ехээр абаха арга олгохо байна. Химическэ промышленностиин хаядаhа — хэрэгээ болиhон серпэ кислотае хүрьhэнэй уhаар газар уhалалсалгатайгаар хэрэглэжэ, имэ газар ашаглаха экономическа үрэ ехэтэй арга республика дотор олдонхой.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань ашаг ехэтэй болгохо талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэдэ хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые бүри элбэгээр абаха аргатай болгохо гээд үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

Тиигээд союзна республикануудай министрнүүдэй нэмэлтэ элидхэлнүүд дүүрэhэн байна.

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Хүдөө ажахын науканuудай Бүхэсоюзна академиин президент **М. А. Ольшанский** түрүүлжэ үгэ хэлээ. Химиие оньhожоруулгые үргэнөөр хэрэглэhэнэй, газар уhалалгые болон hайжаруулгые хүгжөөhэнэй ашаар хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо гээшэ хүдөө ажахые саашадань дэбжээхэ бата бэхи үндэhэ hуури боложо үгэнэ гээд тэрэ хэлээ. Эдэ бүгэдэ хадаа хододоо үндэр баян ургаса абаха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулха шиидхэхы нүхэсэл болоно. Мүнөө минеральна үтэгжүүлгын ехээр гаргагдадаг боложо байхада тэрэнэй тонно бүхэниие, килограмм бүхэниие эгээн лэ үрэ ехэтэйгээр ашаглаха хэмжээнүүдые бүри мүнөөнhөө, дары түргэнөөр абаха зорилго табигдана.

Гэбэшье нилээд ехэ минеральна үтэгжүүлгэ илангаяа эгээн лэ ехэ ашаг үрэ үгэхэ ёhотой байhан бороо хурын ородог хара хүрьhэтэ бэшэ газартай нютагта хүсэд ашаг ехэтэйгээр ашаглагдахагүй гэжэ багсааха үндэhэ баримта бии гээд үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлээ. Энэ нютагта үтэгжүүлгын талаар гол шухала научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд: үтэгжүүлгын болон газарай хүрьhэ шэнжэлэлгын институт, инсектофунгицидүүдэй институт байдаг юм. Энэ институдуудай hанамжа дурадхалнуудые бодото ажал дээрэ хэрэглэхэдэ тиимэ hайн үрэ дүн үгэдэггүй. Үтэгжүүлгын болон газарай хүрьhэ шэнжэлэлгын институдай туршалгын ажахынуудта минеральна үтэгжүүлгэ тон ехээр хэрэглээд байхадань бүришье муу ургаса абтадаг байна.

Үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ талаар эндэ хэрэглэгдэдэг онол аргануудые эрдэмтэ дэлгэрэнгыгээр шэнжэлхэ зуураа, институдай туршалгын ажахынуудта үтэгжүүлгын буруугаар хэрэглэгдэдэг дээрэhээ, хангалтагүй үрэ дүн гарадаг байгаа гэжэ тобшолол хэhэн байна. Гектар бүриhөө 20—25 центнер ороohо абадаг, бусад тарьянай үндэр ургаса хуряадаг түрүү ажахынуудай дүй дүршэл үтэгжүүлгэ хэрэглэлгэhээ нилээд ехэ үрэ дүн түйлажа болохо гэжэ харуулжа үгэнэ.

Минеральна үтэгжүүлгые бүри ашаг ехэтэй болгохын тулада наг шэбхэ зүбөөр хэрэглэхэ гээшэ угаа ехэ удха шанартай гээд эрдэмтэ тэмдэглээ. Оньhожоруулга хадаа органическа үтэгжүүлгэ тухай асуудал ёhотойгоор лэ шиидхэхэ арга олгохо гээд тэрэ заагаа. Оньhожоруулга хадаа шэбхэ соо бии байдаг азот, фосфор болон калиин нэгэдэн бүридэhэн зүйлнүүдые, тэрэшэлэн микроэлементнүүдые эрхимээр хэрэглэхэ ябадал хангаха байна.

Агрохимическэ алба̄най асуудал тухай нүхэр Ольшанский саашань хэлээ. Хүрьhые агрохимическэ талаар шэнжэлээд, хүрьhэндэ ямар бодосой дутадаг байhые мэдэhэнэйнгээ hүүлээр, энээниие анхаралдаа абан, хэды шэнээн хэмжээнэй үтэгжүүлгын, ямар аргаар хэрэглэгдэхэ байhые тодорхойлоод, удаань тэрэниие тараажа, үндэр ургаса абажа болохо юм гэжэ заримашуул hанадаг байна гээд тэрэ хэлээ. Теэд бодото ажабайдал дээрэ тиимэшье хилбар бэшэ байнал даа.

Колхоз, совхоз бүхэндэ үтэгжүүлгэ хэрэглэлгэдэ яажа хандаха хэрэгтэйб? Эрдэмтэ иимэ зүбшэл үгэнэ: Научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай мэдээнүүдые болон өөрынгөө нютагай бусад ажахынуудай дүй дүршэлые хараадаа абан, өөрынгөө дүй дүршэлдэ болон поли бүхэнэй хэр үрэжэлтэй байhые мэдэлгэдэ, тэрэшэлэн хүрьhэнэй-агрохимическэ картын мэдээнүүдтэ үндэhэлэн поли бүхэндэ, ургамал бүхэндэ үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ тодорхой түсэб хараалха хэрэгтэй. hайн ургаса абтаа hаа энэ түсэб зүбөөр зохёогдоhон удхатай болохо байна. Тиигээд түсэбөө удаадахи жэлнүүдтэ бүри парижуулан hайжаруулха хэрэгтэй.

Үтэгжүүлгэ үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гээшэ газар тарьялан болбосон ёhoop эрхилхэ бүхы аргануудые зүбөөр хэрэглэлгэhээ: хүрьhэ зүбөөр элдүүрилгэhээ, таару севообородhоо, hайн үрэhэнhөө, ургамалые хамгаалха хэмжээнүүдhээ дулдыдаха байна гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Үтэгжүүлгэ хүдөө ажахые дэбжээхэ хүсэтэ арга болоно. Эрдэм ухаанай болон дүй дүршэлэй мэдээнүүдые шадамараар ашаглан энэ хүсэтэ аргые эгээн лэ үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гээшэ эрдэмтэдэй, колхоз, совхоз бүхэнэй мэргэжэлтэдэй нэрэ хүндын хэрэг болоно.

Тарьянай ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын Бүхэсоюзна институдай директор **А. И. Бараев** Целиннэ хизаарай, Сибириин тала нютагуудай шэнэ газарай тарьялангай онсо илгаанууд, ургасыень дээшэлүүлхэ болон ороohо тарьяа ехээр абадаг болохо асуудалнууд тухай хэлэhэн байна.

Ойрын жэлнүүдтэ Целиннэ хизаарта сэбэр паарта тарьялангай 15—20 процентhээ бага бэшыень үлөөхэ хэрэгтэй гэжэ манай институдай эрдэмтэд тоолодог. Энэ хадаа полинуудые буртаг үбhэнhөө түргөөр сэбэрлэхэ, хабарай шэниисын ургасые нилээд дээшэлүүлхэ, шэнэ газарай районуудтахи хүдөө ажахы бүри ашаг ехэтэй болгохо арга олгохо юм.

Шэнэ газарта ороohо тарьяа бүхы дээрэнь ехээр абадаг болохо талаар хими ехэ удха шанартай гээд А. И. Бараев онсолон тэмдэглэнэ. Эндэ буртаг үбhэнтэй тэмсэхын тула гербицидүүдые хэрэглэхэ гээшэ илангаяа шухала. Мүн минеральна үтэгжүүлгэнүүдэйшье удха шанар ехэ.

Целиннэ хизаарай совхоз, колхозууд гектар бүриhөө дунда зэргээр 11—12 центнер ороohо тарьяа абаха, жэл бүри 1—1,1 миллиард пууд ороohо тарьяа абаха аргатай, уялгатайшье гэжэ научна эмхи зургаануудай болон түрүү ажахынуудай дүй дүршэл харуулна гээд үгынгөө түгэсхэлдэ А. И. Бараев хэлээ.

СССР-эй хара хүрьhэгүй нютагуудай хүдөө ажахые оньhожруулха ба электрын элшэ хүсэтэй болгохо эрдэм-шэнжэлэлгын Түбэй институдай директор **М. Е. Мацепурода** үгэ үгтэнэ. Мүнөө Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа асуудал хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар шэнэ шата мүн гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Ажахын энэ hалбариие улам саашадань хүгжөөн дэбжээхэ хэрэгтэ, ажалые оньhожоруулгада тон шухала үүргэ олгогдоно. Хүдөө ажахы жэл бүри мүнөө үеын техникээр улам ехээр зэбсэгжүүлэгдэжэ байдаг. Тиигэжэ мүнөө газар тарьялан болон мал ажалдахи олохон хүдэлмэринүүдые үргэлжэдэнь оньhожоруулха арга олгоно. Гэбэшье, техникэ үшөөл ехээр хэрэгтэй болодог, хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болголготой дашарамдуулан, саашадаа техникэ үшөө ехээр хэрэгтэй болохо юм. Хүдөө ажахын эрилтые хангахын тулада трактор, хүдөө ажахын машинануудые улам олоор бүтээн гаргадаг болохо хэрэгтэй. Тэрээнтэй хамта совхозууд, колхозуудта техникээ үлэмжэ hайнаар хэрэглэдэг болохо шухала.

Олонхи ажахынуудта машинануудай бүтээсэ үшөөл бага байhаар гэжэ нүхэр Мацепуро мэдүүлнэ. Ороной колхоз, совхозуудай машина, тракторнуудые хүдэлмэриин 2 халаанда оруулаад байхада, условно трактор бүхэнэй жэл соо бүтээдэг хүдэлмэри 1,5 дахин ехэ болохо, дунда зэргээр 700 гектар газар халжа болохо байна.

Үгэ хэлэгшын hанамжын ёhoop, хэрбээ дуталдажа байhан техникые промышленностиин хүдөө ажахыда үгөөд байгаа hаань, тухайлхада 6—7 жэлэй турша соо бүхы газар тарьялангые үргэлжэдэнь оньhожоруулха бодото арга боломжо бии. Зүгөөр машинануудые hайнаар ашаглаха, тэдэнэй ашаглагдаха болзорые hунааха асуудалда колхоз, совхозуудай анхарал горитойгоор хандуулха шухала.

Хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэринүүдэй 30—40 процент болодог ашаа шэрэлгын хүдэлмэринүүдые оньhожоруулха шухала гэжэ нүхэр Мацепуро тэмдэглэнэ. Ашаа шэрэхын тулада тракторнуудые ехээр хэрэглэхэ, ажахынуудые хэрэгтэй соонь тракторна прицепүүдээр хангаха шухала гээд тэрэ тоолоно.

Партиин Центральна Комитедэй, нүхэр Н. С. Хрущевой хандуулдаг үдэр бүриин анхаралай болон түйлай ехэ туhаламжын ашаар экономикые хүгжөөхэ хэрэгтэ хүдөө ажахын эрдэм ухаанай удха шанар жэл бүри дээшэлнэ гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Ажабайдалайхида адляар, совет эрдэмтэдэй ажал ябуулга шэнэ, эдэбхитэй эгээн дээдэ шатадаа ороо. Эрдэм ухаанай хүгжэлтые улам хурдадхаха, урагшаа шэнэ, бүри hайжаруулагдаhан замаар дабшаха хэрэгтэй гээд нүхэр Мацепуро хэлэhэн байна.

* *

Үдэшын заседани дээрэ Ростовско областиин Зимовниковско совхоз, колхозуудай үйлэдбэриин управлениин мориной заводой директор **Г. Л. Рындин** эгээл түрүүлэн үгэ хэлээ. hүүлшын арбан жэлэй турша соо хүдөө ажахы танигдахаяа болитороо хубилаа гэжэ тэрэ хэлэнэ. 23 мянга шахуу гектар шэнэ газар ашаглагдаа, тарьялангай талмай 2,6 дахин ехэ болоо. Энэ үе соо 7 үлүүтэй дахин ехээр ороohо тарьян абтаа. Ган гасуур болоhон 1963 ондо гектар бүриhөө 15,5 центнер ороohо тарьян абтаа. Заводнай 6 мянга хахад эбэртэ бодо малтай, 34 мянган хонитой, 1244 моритой юм. Мүн олон гахай, шубууд бии. Мяха абалга 4 дахинhаа үлүүгээр ехэ болоо.

Арбан жэлэй турша соо ажахы ашаг олзотойгоор хүдэлнэ, сэбэр олзонь 2 миллион түхэригhөө дээшэ болонхой. Иимэ үрэ дүн ороohоной ажахы хүгжөөhэнэй ашаар түйлагдаа. Тэрээнэй үндэhэ hуури дээрэ бардам хүрэхэ тэжээл абтадаг юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ завод имагтал кукурузын силос 32 мянга үлүүтэй дараа hэн. Үнгэрэгшэ жэлдэ мориной ажахы 45 мянган түхэригэй сэбэр олзо заводто үгөө. Иимэрхүү үрэ дүнгүүдые Ростовско областиин бүхы мориной заводууд түйлаhан байха.

Мяханай адууhа малай ажахые ашаг ехэтэй болгохо гээшэ ажахынуудай мяха ехээр абадаг болохо гол арга нөөсэ мүн. Ростовско областиин зүүн зүгтэ ашаг шэмэ ехэтэй хальмаг үүлтэрэй мал тэжээгдэнэ. Тэрэниие шахан таргалуулха болзор нэгэ жэлээр хороогдоо, мяханайнь шанар нилээд hайжаруулагдаа. Завод дээрэ адууhа мал шэмэтэй, эгээл хямда сэнтэй тэжээлээр болон кукурузын силосээр шахан таргалуулагдана. Холимог тэжээлэй гаргашанууд ехэ бэшэ болонхой.

Областиин зүүн зүгэй районуудта гол түлэб хальмаг үүлтэрэй 45 мянга шахуу толгой мяхалиг эбэртэ бодо мал тоологдоно. Тэдэнэй тоо толгойе 1970 ондо 3 дахин олон болгохо гэжэ хараалагданхай.

Капитальна барилгын асуудалнууд дээрэ тогтохо зуураа, үгэ хэлэгшэ хүдөө нютагуудта хүүгэдэй саадууд, hургуулинууд, клубууд, столовонууд, банинууд болон болбосон түхэлтэй квартиранuудые ехээр бариха шухала гэжэ зааба.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумдэ бэлдэжэ байhан үдэрнүүдтэ заводой хүдэлмэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргын түлөө тэмсэхэ гэhэн уялга абаhан байгаа. Иимэ нэрэ зэргэтэй болохобди, Эхэ орондоо ороohо тарьяа, мяха, ноohо болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые бүри ехээр үгэхэбди гэжэ нүхэр Рындин мэдүүлбэ.

Гидропонно аргаар овощ ургуулхада ехэ hайн байдаг тухай «Горный» гэжэ Ялтын совхозой директор **Е. С. Смирнов** хэлэбэ.

Манай тэндэ, Крымдэ, 1957 онhоо эхилжэ, гидропонно аргаар овощ ургуулагдадаг болоо hэн. 4200 дүрбэлжэн метр талмайтай манай совхозой бүхы теплицэнүүдтэ гидропонно аргаар овощ ургуулагдадаг гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Гидропонно аргаар овощ ургуулхын тулада ямаршье талмай таарамжатай байдаг. Манай тэндэ Крымэй хойто хубиинхида орходоо наран, дулааниинь hурагүй ехэ юм. Ямаршье хушалтагүйгөөр дулаан орондо ургадаг ургамалнуудые мартын hүүл багаhаа эхилээд, октябриин эсэс хүрэтэр ургуулжа болохо байна. Хэрбээ юрын лэ плёнко хушалта хэрэглээ hаа, энэ болзорые үшөө 2 hараар hунаажа болохо бшуу. Тиихэдээ тарилгын урда тээ газарай хүрьhые элдүүрилхэ, уhалhанайнгаа hүүлээр тэрэниие зөөлэрүүлхэ, буртаг үбhэнhөөнь сэбэрлэхэ, уhалха, нэмэлтэ тэжээл үгэхэ гэхэ мэтэ хүдэлмэринүүд оройдоо хэрэггүй болохо байна.

Булад шэнги хатуу бетоноор, hүүлээрнь суглуулагдамал түмэрбетоноор гидропонно барилгануудые бариха проектно-сметнэ документаци совхоздо үгэhэн проект табигшадые үгэ хэлэгшэ шүүмжэлhэн байна.

Крымэй урда эрьедэ санаторинууд, амаралтын байшангууд олон гэжэ үгэ хэлэгшэ саашань үргэлжэлүүлнэ. Тэндэ сэсэг модо тарихын тула ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдадаг. Санатори бүхэнэй дэргэдэ овощ ургуулхын тулада гидропоникын багахан участок бии болгоо hаа, ямар hайн байгаа гээшэб. 100 амаргашадые бүхэли жэл соо шэнэ овощоор хангажа байхын тулада оройдоол 200 дүрбэлжэн метр талмай хэрэгтэй гэжэ тоо баримтанууд харуулна.

Гэбэшье гидропонно аргаар овощ ургуулха талаар шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл олон гэжэ нүхэр Смирнов хэлэнэ. Ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые оньhожоруулха, ехэ талмай дээрэ растворнуудые асарха, эюулхэ хүдэлмэринүүдые автомат зэмсэгээр хэдэг болохо аргануудые олохо хэрэгтэй. Агрохимиин шиидхэгдөөгүй асуудалнууд бүришье hаа олон. Энэ талаар эрдэм шэнжэлэлгын организацинуудта бидэнэй нэгэнтэ бэшэ хандабашье, тэдэнэр ямаршье харюу үгөөгүй.

Биологиин процессүүдые шэнжэлэлгэдэ химиин болон физикын эрдэм ухаанай арга методүүдые хэрэглэхэ гээшэ материальна баялигуудые энээнэй урда тээ үзэгдөө харгадаагүй ехээр саг үргэлжэ элбэгжүүлхэ зам нээжэ үгэнэ гээд Армениин ССР-эй Науканuудай академиин академик агрохимиин лабораториин директор **Г. С. Давтян** хэлэнэ.

Ургамалай физико-химиин шэнжэ шанар харуулдаг хэрэгсэлнүүдые хэрэглэжэ, ургамалда хэды шэнээн уhанай, гэрэл болон дулаанай хэрэгтэй болоhые автомат ёhoop хангадаг болохо саг холо бэшэ болоо. Хүрьhэгүйгөөр ургамалай продукци абаха элдэб янзын арганууд энэ замдахи түрүүшын алхамуудай нэгэн болоно. Химиин, шэнэ техникын, агрохимиин, ургамалай байдал шэнжэлдэг эрдэм ухаанай түйлаhан амжалтанууд ургамалай ажахые индустриальна аргаар эрхилхэ энэ шэнэ hалбариин бии бололгодо, хүгжэлтэдэ нүлөөлөө.

hаяын сагта гидропонно аргаар овощ ургуулдаг фабриканууд городуудай улад зониие бүхэли жэл соо шэнэ овощоор хангадаг болохо гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ. Дулаасуулгын үлэгдэлнүүдтэй байдаг предприятинуудай дэргэдэ гидропонно аргаар овощ ургуулдаг теплицын ажахынуудые байгуулжа болохо юм. Иимэ ажахынууд Москвагай нефть хубилган болбосоруулдаг заводто эмхидхэгдэнхэй. Кировэй нэрэмжэтэ Ереванай заводто иимэ ажахы хэгдэжэ байнхай.

Иимэ ажахынууд уhаар бага аад, муу хүрьhэтэй районуудта онсо удха шанартай гээшэ.

Оренбургын ашаглагдаhан шэнэ газар дээрэ ороohо тарьяа ехээр абадаг болоhон тухай эли тодо тоонуудые hү-мяханай мал ажалай эрдэм-шэнжэлэлгын институдай директор (Оренбургын область) **Ш. Ш. Хайруллин** дурдаhан байна.

Хэрбээ хооhон тала газарнуудые ашаглахын урда тээ область жэлдээ 42,7 миллион пууд ороohо тарьяа тушаадаг hаа, hүүлшын табан жэлэй турша соо дунда зэргээр жэл бүри 140 миллион пууд ороohо тарьяа тушаадаг болоо.

Мүнөө болоходо энэшье тоо бидэнэй hанаае амаруулжа шадахагүй гээд үгэ хэлэгшэ мэдүүлнэ. Агротехникын хэдэ хэдэн онол аргануд тухай тэрэ хөөрэжэ үгөө. Эдэ аргануд хадаа ургасые дээшэлүүлхэ, ойрын жэлнүүдтэ гүрэндэ 200—220 миллион пууд ороohо тарьяа тушааха, колхозуудые ороohо тарьягаар бүрин хангаха ба мал ажалые концентрированнэ тэжээлээр хангаха арга олгохо байна. Эдэ аргануд юуб гэхэдэ, газарай хүрьhэ элдүүрилхэ талаар институдай зохёоhон системэ, шииг нойто суглуулха ба бариха, газар тарьялангай пропашной системэ нэбтэрүүлхэ, агрохимиин онол аргануудые хэрэглэхэ ябадал болоно.

Газар тарьялангай пропашной системэ хэрэглэнгүйгөөр, гансал мал ажал бэшэ, мүн ороohоной ажахы улам саашадань хүгжөөхын аргагүй гэжэ бидэ тоолодогбди гээд нүхэр Хайруллин үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. Оренбургын эрхэ байдалда имэ системын эшэ үндэhэниинь кукуруза болоно.

Оренбургын областиин эрхэ байдалда кукурузагүйгөөр мал ... саашадань хүгжөөхын аргагүй ... гэжэ нүхэр Хайруллин онсоло[н тэм]дэглээ. Кукуруза хадаа мал ... hалха онол арга болон тэдэниие ... лүүлхэ гурим тухай хуушанай ... hанал бодолые шууд хуби[лгаха] байна. Адууhа мал Оренбургы[н] ... мэнүүдтэ гол түлэб силосээ[р] ... лүүлдэг болонхой. Малай бай[ра] ... силос дарахадаа, шэмэрүүн ... үбэлэй эрхэ байдалда 3-4 ... 400—500 толгой залуу ма[л] ... хан таргалуулдаг, сүүдхэдээ ... бүриинь шэгнүүр 500—600 ... маар дээшэлүүлдэг байха юм.

Зүүн урда зүгэй эрхэ бай[далда] ороohо тарьяа болон үбhэ ... ехээр ургуулхын тулада шэнэ ... лэй хүдөө ажахын зэмсэгүүд ... хёон байгуулха мүн лэ шухал[а] ... дорхойлон хэлэбэл, газарай ... нэгэ доро зөөлэрүүлдэг, олон ... буртаг үбhэнүүдые угы хэд[аг] ... рилга хэдэг ба полиие жэг[дэл]дэг холимол агрегат хэрэгтэй ... лонхой. Хэрбээ Оренбургын ... тиин колхоз, совхозууд имэ ... түхэлтэй сеялкын агрегадууд ... лоо hаа, жэл бүри гүрэндөө ... захынь 25—30 миллион пууд ... hо тарьяа үлүү ехээр тушаадаг ... хо hэн.

Газар уhалалгын шиидхэгд[ээгүй] зарим асуудалнууд дээрэ то[гтоо] ВАСХНИЛ-ай гидротехникэ ... лиорациин таhагай академик-... тарь **А. Н. Асkоченский** үгэ ... Эгээл шухала асуудалнуудай ... ниинь хадаа уhанай асуудал ... гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Советскэ ... болбол гол горхонуудай тоогоо[р] бүхы уhанай хэмжээгээр дэлх[ийн] ... рэ нэгэдэхи hуури эзэлдэг. ... зуура, талмайн единицэ ... уhанай дунда зэргээр шэнгэлг... лаар манайхи США-гайхида ... 2 дахин шахуу, Францинхид[а] ... хоёо 2,4 дахин бага байха юм ... най ороной дэбисхэр дээрэхи ... най хубааралга хүдөө ажахыда ... шье hаа таарамжагүй байна. ... най 82 процентнь Хойто Мүл[юу] Номгон океан уруу хии урдан ... дадаг байна бшуу. Ган гас[уурта] дайргададаг нютаг нютагуудай ... хи гол горход хабартаа ехээр ... лээд, зунай халуунда уhаар д[утал]даа hаа ехээр дуталдадаг байха юм. ... зунай сагта уhалууриин хэр[эгтэй] ... жэдэ уhан эгээл ехээр хэрэгтэ[й бо]лодог гээшэ. Гол горходой ... хэмжээе эрид хубилгаха гээш[э] шухала болонхой. Тиигэхын ... томо сөөрэм, хаалтануудые ... гол мүрэнүүдэй уhые хубаа[рилан] табиха түхеэрэлгэнүүдые бари[ха хэ]рэгтэй болоно. Ган гасуурта ... дадаг нютагуудай табан гол ... нүүд — Аму-Дарья, Сыр-Дарья, ... го, Днепр болон Дон мүрэн ... уhан жэлдээ дунда зэргээр 4... бическа километр урдажа ... байха юм. Энэ хадаа уhалу[уриин] дунда зэргын нормын ёhо[ор] ... миллион гектарhаа бага бэша ... рые уhалууриин уhаар хангаха ... шээтэй. Ган гасуурта дайра[гдадаг] нютаг нютагуудай бусад гол ... нүүдэй уhые хараада абалса[н] ... сад гол мүрэнүүдэй уhа хуб[аари]лан урадхуулжа, багсаахада 50 ... лион гектар газар сохом лэ у[hалжа] шадаха байнабди. Зүгөөр мүнөө ... лагдажа байhан талмайhаа ... дахин ехэ болоно. Тиимэ боло[хо]роо, 1980 ондо уhалагдадаг ... талмайе 28 миллион гектарта ... гэхэ гэhэн зорилго манай бод[отой ар]га боломжоhоо багашаг болоно.

России Федерацида, Украи[надa], Азербайджанда, Дунда Азида ... томо сөөрэм, хаалтануудые ... байhан тухай тоо баримтанууд ... хэлэгшэ дурдаhан байна. ... жэлнүүдтэ сөөрэм, хаалтануудые ... рихa гэhэн үргэн ехэ түсэб бэ... хэ хараа шугам хадаа ороно... амин шухала аша хэрэгүүдтэй ... ралдана. Имагтал имэ арга ... бэг баян уhаяа залан хэрэглэж[э] ... дадаг болохо байнабди гээд тэ[рэ] ... лэбэ. Энэ уhан имагтал уhала[лга] газар тарьялангда ба бэлшээр[и] ... дые уhалхын тулада бэшэ, мүн ... мышленность болон гэр бай[ра]... дые уhаар хангаха хэрэг х... хын тулада тон шухала хэ[рэгтэй] гээшэ.

Олохон нютагуудта, илангаяа ... захстанда уhан ехээр дута[лдана] байна. Үнгэржэ ерэхэдээ Фе[ргана] болон Зеравшанай нуганууд[та] ... най дуталдадаг дээрэhээ уhа[lлга] саашадаа ехээр хэхын аргагүй ... Зарим ушарта гол мүрэнүүдэй ... хубаарилан урадхуулха шухал[а бо]лодог. Тодорхойлон хэлэхэдэ, ... мүрэнэй уhые Кума, Маныч ... урадхуулха хүдэлмэри бэелүү[лэгдэ]нэ, Иртыш — Караганда — Иши[м] ... жэ канал баригдана. Хойто-Кр[ымэй] каналаар урдадаг Днепр мүр[эн] ... уhан Перекопые алад гараад, ... мэй уужам тала дайдаар у[рдажа] байнхай. Каспиин далай хүрэ[э] ра-Кумай каналай барилга ... лүүлэгдэhээр. Волгын уhые ... ба Вычегда мүрэнүүдай ... Уралай уhые Волгын уhаар ... ехэ болгохо, Дунайн уhаар ... нын урда зүгэй газар уhалха ... боломжые хараадаа абалсаха ... тэй.

Мүнөө үе хүрэтэр шиидх[эгдээгүй] байhан багахан зорилгонуудай ... гасуурые хүсэдөөр дабан гарах[а] ... гэдэмэл генеральна түсэб бэлэ[дхэгдэжэ] ... үе сагтаа орожо байнабди ... үгынгөө түгэсхэлдэ нүхэр Ас[коченский] хэлэhэн байна.

Нүхэр Асkоченскиин үгэ ... гээр үдэшын заседани дүүрэ[ээ].

Пленумэй удаадахи заседани ... ралиин 13-да болохо.

(ТАС[С])

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1964 оной февралиин 14.

Москва олимпиадын баатарнуудые угтана

Үбэлэй IX Олимпиин нааданда илажа гараһан Советскэ Союзай спортсменүүдые москвагайхид мүнөөдэр угтаба.

«ТУ-124» гэжэ хоёр самолёдууд хойно хойноһоон аэровокзалда дүтэлэн ерэнэ. Маршын хүгжэм доро Инсбругай баатарнууд түрэл нютагай дэрээ бууна.

Эндэ болоһон митинг дээрэ СССР-эй спортивна бүлгэмүүдэй болон организацинуудай союзай Центральна Соведэй түрүүлэгшын орлогшо Л. Никонов, «Серп ба молот» заводой булад шудхагша В. Каимов, Москвагай комсомолой городской комитедэй секретарь В. Трушин, дэлхэйн рекордсмен В. Брумель Инсбругай баатарнуудые энэ амжалта туйлаһантайнь дашарамдуулан амаршалба.

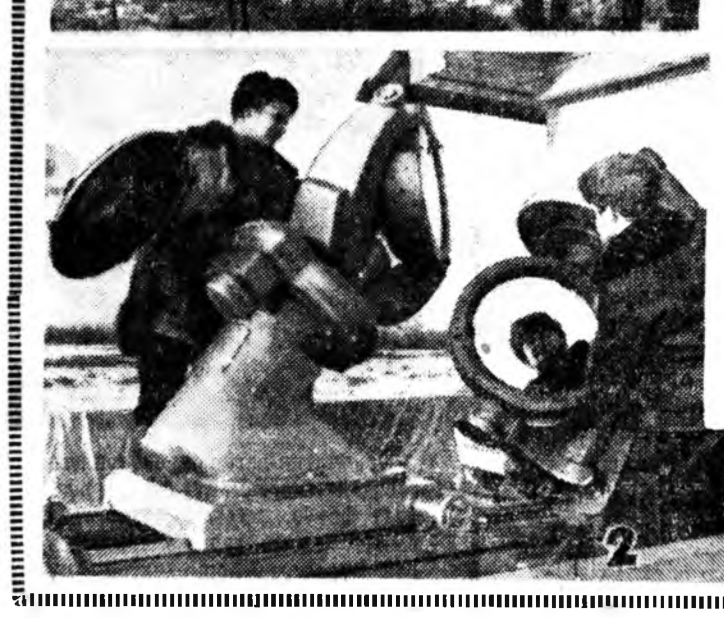
Олимпиин нааданай санаар урилдаанда хоёр медальда хүртэһэн Клавдия Боярских, СССР-эй хоккеистнүүдэй командын капитан Борис Майоров, СССР-эй спортивна бүлгэмүүдэй болон организацинуудай союзай Центральна Соведэй түрүүлэгшэ, совет спортивна делегацийе толгойлогшо Ю. Д. Машин Инсбругта оайхадаа абаһан бэшэг тон халуунаар угтаһанайнь түлөө, болон амаршалгын телеграммануудай түлөө баярые хүргэнэ.

— Өөһэдынгөө Эсэгэ ороной хүнүүдэй захяае дүүргэжэ, илалта туйлажа гэртээ бусажа ерэһэндээ ехэ баяртайбди,—гэжэ нүхэр Машин хэлээ.—Н. С. Хрущевой эльгээһэн амаршалгын бэшэг совет спортсменүүдэй сэдьхэл хүдэлгөө. Коммунизм байгуулгын энэ гайхамшагта үеын эрхим хүнүүд бологты гэһэн Советскэ правительствые толгойлогшын үгэнүүдые бэелүүлхын тула Советскэ Союзай спортсменүүд бүхы хүсэ шадалаараа оролдохо.

Митинг дүүрэбэ. Олимпийцүүд гэр гэртээ таража, хүдэлхэ, һураха юм. Тэдэниие үшөө шэнэ мүрысөөнүүд хүлеэнэ. Һаяын үдэрнүүдтэ манай спортсменүүд конькигаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадалсаха.

Г. Хачкованян,
ТАСС-ай корр.

„НАРАН" УУЛЫН ОРОЙҺОО

Гео алерт! Гео алерт! — гээд, тунхаг тарааха дэлхэйн агентствын иимэ дохёо хэдэн минута соо түби юртэмсые дүүрэтэр тухэбэ. Энэнь Наранай амгалан байха уласхоорондын жэлэй тайлбариин ёһоор: «Газарай дохёо шагнагты! Нарые шэнжэлдэг бүхы газарнуудта анхаралтай байгты! Нарые шэнжэлдэг бүхы газарнуудта анхаралтай байгты!» гэһэн удхатай юм.

Буряадай АССР-тэхи Наран гэжэ хадын оройдохи Газарай магнетизмын, ионосферын, радио долгинуудые дамжуулдаг Сибириин институдай астрономиин станцида энэ дохёо абтаа.

Тус институт Эрхүү Ангарск хоёрой хоорондо Зүй гэжэ багахан тосхондо 1957 ондо байгуулагдаһан юм. Энэ станци эрдэмтэдэй шэнжэлгэ ажаглалтануудые хэхэдэнь ехэ туһатай байгаа. Теэд хүршэ томо городуудай улам хүгжэжэ байгаа промышленна предприятинууд эрдэмтэдэй шэнжэлэлгэ хэхэдэнь тойбо татажа захалхадань, ондоо газарта нүүжэ ошохо баатай болоо юм. Иигэжэ (шэнэ станциин эмхидхэгдэхэтэй хамта бии болоолсоһон) Наран гэжэ нэрэтэй хадын оройдо тус станциин хүдэлхэдэ ехэ таарамжатай байгаа. Эндэ түхэрэен жэлэй 350 үдэрэй туршада үүлэгүй сэлмэг байдаг.

1963 он соо эндэ ехэ юумэн хэгдээ. Тусхай һуури дээрэ баригдаһан байшан соо 44 сантиметр диаметртэй толи гэрэлтэй телескоп тодхогдоод, наранай магнитна поли шэнжэлхэ тусхай түхеэрэлгэнүүд шье бии.

Далайн нюруунаа 1800 метр үндэр газарта байһан тус станцийе астрономууд тон шухала удха шанартайда тоолоно. Һаяхан Чехословакиин, Венгриин эрдэмтэд энэ станцитай танилсаад: «Шэнжэлэлгын хүдэлмэри ябуулхада иимэ таарамжатай газарые Европодо олохо бэрхэшэг» — гэжэ хэлэһэн байна.

Сергей ПРОХОРОВ.
(АПН).

Газарай магнетизмын, ионосферын, радио долгинуудые дамжуулдаг Сибириин институдай экспедициин бишыхан гэрнүүд уулын хормойгоор тарашанхай. (1-дэхи зураг).

Нарые шэнжэлэгшэ залуу эрдэмтэд Сергей Александров болон Дмитрий Кузнецов (2-дохи зураг) «наранай вахтада» жагсажа байна.

Мүнөөдэр элдэб түхеэрэлгэнүүдээр нарые шэнжэлнэ (3-дахи зураг) Эрдэмтэд наранай нюусые мэдэжэ абаха гэжэ оролдоно. Наранай элшэ хүсэн замбуулин дайдые ашаглахадань, планетэнүүдэй хоорондуур ниидэхэдэнь хүндэ туһалха, корабльнуудые, турбинануудые хүдэлгэхэ арга олгохо юм.

Теэд мүнөө үедэ наранай хүсэн үшөө ашаглагдаагүй. Экспедициин дизелист Бадма Будаев мүнөө үедэ электрын элшэ хүсэнүүдээр экспедицида гэрэл, дулаа үгэнэ. Энэ хүхюун зантай хүбүүн һуурин нютагай хүн юм. Тэрэ түрэл Түнхэнэйнгөө хаданууд тухай ехэ һонирхолтой түүхэнүүдые хөөрэдэг (4-дэхи зураг).

Э. Брюханенкын фото.

Коммунис ажаһуудалай түлөө

Хамта һууһан хани болохо

Депутадуудай таһалга. Улаан-Үдын городской Соведэй мэдэлэй гэр байрануудай дэргэдэ хүдэлмэри ябуулха зорилгоор байгуулагдаһан нийтын дэй комиссиин гэшүүд — «Электромашина» заводой хүдэлмэришэн, уран дархан, шэнжэлэгшэ Бадан Ленхобоев, ЛВРЗ-гэй гэр байрын управлениһээ нүхэр Зубенко болон бусад энэ суглараба. Эдэнэй дунда пенсионернүүдшье олон. Эдэнэй бултадаа городой гэр байрын управленинүүдэй дэргэдэ һайн дураараа хүдэлдэг нийтын комиссинуудай, комитедүүдэй гэшүүд-эдэбхитэд юм.

Гэр байралаа, байдал һуудалаа, бүлэдөө коммунис ёһоор ажаһууха, коммунис ёһо нэбтэрүүлхэ асуудал хөөрэлдөөнэйнь гол темэ болоһон байна. Ажал ябуулгынгаа шэглэл иимэ юм.

Ажалдаа яһала гэмгүй, үгэ дуунтэй байдаг зарим хүн тухайлхадынь муу юумэ хэлэжэ шадахагүй байха даа... Баһа хоёр ондоо ябадалтай заримашуулшье байдаг ха юм. Мүнөөхи аали дабаа хүмнай гэртээ, бүлэдөө ондоо болошодог, нэгэ бабаар бария һаа, бүришье дошхон болодог: һамга, гэртэхинээ үймүүлхэ, элдэблэхэ, хараал шэрээл табиха. Эгээл иимэ аараг ябадалтай хүниие хүршэнэрынь тухайлдаг болобо. Гэртэхинээ үймүүлхэ, шууюулхаһаа гадна, мүн хүршэ һууһан айлайхидтаа хашаргаан гаргадаг болоһон гэхэ. Каландарашвили үйлсын 21-дэхи байшанда һуугшад Медведевые эгээл иимэ хүн гэжэ тоолодог, хоорондоо хэлсэдэг, заримандаа гомдодог бэлэй.

Олон айлнуудай һуудаг энэ ехэ гэртэ үшөө нэгэ һурагша мүн лэ ябадал муутай, элдэбын бэлин шэбшэг хэлэдэг, аашалдаг байһан юм.

Эдэ бүгэдые хаража байһан энэ гэрэйхид муу ябадалтай хүнүүдээ заһаруулха, болюулхын тула оролдолго гаргаһан, тэмсэл хэһэн байна.

Олоной хүсэн ехэ. Эдэ хоёроо суглаан дээрээ улайлгаһан, мүн тэдээнтэй оло дахин хөөрэлдэһэн байгаа. Тиигэжэ оролдолго гаргаһанай ашаар нүхэр Медведев заһаржа, гэртээ шууяа татахаяа болинхой. Нүгөө һурагша хүбүүншье заһараа. Эндэ ханын газетэ гаргагдадаг, «Пионерэй фонарик» бии болгогдонхой. Энэ гэртэхи үхибүүд ямараар һуранаб гэжэ бүгэдэндэ мэдээтэй байдаг.

Иигэжэ энэ томо гэрэйхид коммунис ёһоор ажаһуухын түлөө тэмсэжэ байна.

Эдэ бүгэдэн тухайдаа эндэхи партийна организациин секретарь нүхэр Могзоев энэ комиссиин суглаан дээрэ хөөрэжэ үгэбэ.

Манай город дотор иигэжэ коммунис ёһоор ажаһуухын түлөө тэмсэгшэд олон. ЛВРЗ-гэй 1-дэхи гэр байрын управлениин мэдэлдэ олон дабхар 21 гэр ородог. Эндэнь гэр байрын 11 комитет байгуулагданхай. Нийтын эдэ зургаанууд нилээд ехэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаг, шэнэ байдалай гурим ёһо нэбтэрүүлхын тулада ехэ ажал эрхилдэг болоо. Эдэ бүгэдын ашаар эндэхи нэгэ гэртэ коммунис ажалай нэрэ зэргэ олгогдоһон байна.

Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ талаар эндэ ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Эндэхи гэр байрын управлениин дэргэдэ үхибүүдэй таһаг эмхидхэгдээ. Заводой хүдэлмэришэдэй үхибүүд эхэ, эсэгэнэрэйнгээ сүлөөгүйдэ, кино театрта ошоһон хойно энэ таһагта байдаг болонги.

Коммунис ажаһуудалай түлөө тэмсэжэ байгаа эдэ гэр байрануудта ондоошье һони һонин хүдэлмэри ябуулагдадаг. Дулаахан сагай ерэхэдэ, эдэнэр сэсэрлиг мододые һуулгадаг гуримтай. Богонёор хэлэхэдэ, коммунизмын гурим ёһонууд, шэнжэ тэмдэгүүд бии боложо эхилэнхэй.

Гэр байрын дэргэдэ хүдэлмэри ябуулха городской Соведэй дэргэдэхи нийтын эдэбхитэдэй хэдэг ажал тухайдаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэһэниинь һайшаалтай.

Д. Гармаева.

Комсомолшууд-залуушуулай үүсхэл

Баргажанай хүдөөгэй үйлэдбэриин управлениин комсомолшууд, залуушуул нуга сабшалан, тарялангай талмайнуудые уһалха хэрэгтээ өөрынгөө үүргэ дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй. Эдэнэр Борголой уһалгын системэ һэргээжэ, тэнгэри нэлэнхы үргэн тала дайдые уһалжа, баян ургаса хуряажа абахаар бэеэ зэһэбэ. Баргажанай управлениин комсомолшууд болон залуушуул байгша ондо тус уһалгын системэ ашаглажа, эндэ хэдэн зуугаад гектар газар тарялан уһалха 13 хобоо татаха түсэб табинхай.

Комсомолшууд, залуушуулай һайшаалтай энэ үүсхэл дэмжэгшэд үдэр хоногой үнгэрхэ тума Баргажанда үргэдэжэ байнхай. Шухала энэ барилтын дүүрэхэдэ Уланай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хэдэн мянгаад сабшалан, тарялан уһалагдажа, баян ургасын хуряагдажа абтахань дамжаггүй.

С. ОЧИРОВ.

Агитаторай үшөө нэгэ байшан

Могсохон тосхоной баруун бэедэ арба гаран айлнууд һуудаг юм. Ехэнхидээ үндэр наһатай үбгэд, хүгшэд, мүн хори гаран залуушуул, пенсионернүүд болон совхозой хүдэлмэришэд. Фермын клуб руу эдэ үбгэд, хүгшэдэй ошохонь холошог. Тиимэһээ эндэнь, хүн зоной һуудаг газарта «Агитаторай гэр» эмхидхэжэ хүнүүдтэй хөөрэлдөө хэдэг, ойлгууламжын хүдэлмэри улам шангадхаа һаамнай яахаб гэжэ Могсохон нютагай партийна организациин суглаан дээрэ үнинэй коммунист Шагдаржап Цыванович Цыванов дурадхал оруулаа һэн.

Мал дээрэ гэр бүлөөрөө хүдэлдэг Чимид Бадмаевтанай гэртэ, үбгэн Вахрамейндэ байд гээд хүнүүд олоороо суглардаг болобо. Энээн соонь сэбэр, дулаан. Досоонь Ленин багшын портредүүд үлгөөтэй, республикын, управлениин газетэнүүдэй шэнэ номернууд ходо ерэжэ байдаг. Эндэ бүхы хэрэгсэлнүүдыень бэлдэжэ дүүргэһэнэй һүүлээр газаань «Агитаторай гэр» гэһэн шэнэ гаршаг бии болоо.

Хэды хоноод лэ «Агитаторай гэртэ» хөөрэлдөөн болохонь гэһэн зар тунхаг тарадаг. Тэрэниие дуулаад, хөөрэлдөө шагнахаяа би нэгэтэ ошоо һэм.

Эндэ арба гаран хүн, ехэнхидээ үбгэд, хүгшэд сугларанхай байба. Хөөрэлдөөнэйнь темэ: хуушан сагай хор үлэгдэл усадхаха тухай. Нютагайнгаа бодото баримта дээрэһээ энэ хөөрэлдөөн ехэ һониноор үнгэрбэ. Иимэ үнэн зүрхэнэй ярилдаан ходо үнгэргэгдэдэг болонхой.

Т. Бадмаев,
манай штатнабэшэ корр.

МАСТЕРАЙ СОЛО

—Мүнөөдэр манай халаанайхид даалгабариян 114,5 процентээр дүүргэжэ, бүхы продукцияа эрхим шанартайгаар тушааба,—гээд манай асуудалда мастер Коняева харюусаба.

Гансашье байгша оной февралиин энэ нэгэ үдэр бэшэ, харин Улаан-Үдын трикотажна фабрикын оёдолой цехэйхид байгша оной эхинһээ улам оролдосотойгоор ажаллана. Тэдэнэр январь һарынгаа үйлэдбэриин даалгабари 112 процентээр дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур зургаан зуу гаран хэһэг трикотажна хубсаһа оёо.

—Бүхы дэлхэйн эхэнэрнүүдэй һайндэр—мартын 8 хүрэтэр хоёр һара хахадай үйлэдбэриин даалгабари дүүргэхэ гэһэн зорилготойбди,—гэжэ мастер Фаина Андреевна хөөрэхэтэйгөө сасуу, цехэйнгээ түрүүшүүл коммунис ажалай ударнигуудые нэрлэнэ. Тэдэнэй дунда фабрикын оёдолой энэ цехтэ арба гаран жэлэй туршада ажаллажа байһан оёдолшод Е. А. Назарова, В. А. Мезенцева, М. М. Алексеева болон бусад бии. Тэдэнэр бултадаа һарынгаа, халаанайнгаа даалгабариие 118—120 процентээр дүүргэжэ, хубсаһануудые эрхим шанартайгаар оёно.

Нүхэр Коняева мастераар хоёр жэл шахуу хүдэлжэ байна. Үнгэрһэн энэ саг соо бэедээ даалгагдаһан участогайнгаа ажалда Фаина Андреевна үнэн зүрхэнһөө хандажа, нилээд олон хэмжээ-ябуулгануудые хүсэндэнь хүргөө.

Нёдондо жэлэй дүн абажа харахада, нүхэр Коняевагай хүтэлбэрилдэг халаанайхид хубсаһа оёхо жэлэйнгээ даалгабари 115,6 процентээр дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур арба мянга долоон зуун түхэригэй хубсаһа оёжо, ажалшадай эрилтые хангалсаа.

Оёдолой цехын энэ халаанай амжалта хүдэлмэришэдэй дунда эмхидхэлэй болон нийтэ-хүмүүжэлгын хүдэлмэриие жэшээтэ һайнаар эмхидхэһэнһээ дулдыдана. Нүхэр Коняева мастераар томилогдоһонһоо хойшо оёдолшодтой долоон үдэрэй туршада хоёр дахин гүрэнэй дотоодын болон гадаадын политика тухай һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэдэг юм. Агитаторай хүдэлмэридэ Фаина Андреевна өөрөө эдэбхитэйгээр хабаададаг. Нийтэ-политическэ болон экономическа темэнүүдээр лекци, элидхэл оёдолшодой дунда олоор уншагдана. Һаяшаг «Ажалай бүтээсэ гэжэ юун бэ?» гэһэн темээр фабрикын главна инженер В. М. Гриф лекци хээ.

Фаина Андреевна мастер байһан туладаа өөртөө даалтаһан халаанайнгаа оёдолшо эхэнэр бүхэнтэй үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэжэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха тухайгаа һара бүхэндөө хараалжа, тусгаар түсэб зохёодог. Жэшээлхэдэ, байгша оной февраль һарын туршада «Мүнөөнэй уласхоорондын ажабайдал» гэһэн лекци шагнаха, коллективээрээ хоёр дахин кинодо, нэтэ дахин театрта ошохо гэхэ мэтын болон бусад хэмжээ ябуулганууд хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ байнхай.

Нэгэнэй амжалта—нийтын амжалта. Бултадаа нэгэнэй түлөө, нэгэн бултанай түлөө—гэһэн ёһо гуримтайгаар энэ халаанайхид ажаллажа, мүн иимэ ёһо гуримтайгаар амардаг, сэнгэдэг болонхой. Теэд оёдолшодой олонхидынь өөрын гэр бүлынхидтэй, үхибүүдтэй байха юм. Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, Фаина Андреевна хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулдаг. Сүлөөтэй саггаа хүдэлмэришэдэй гэр бүлэдэ ошожо, һонирхолтой хөөрэлдөө үнгэргэдэг.

Хэн нэгэн хүдэлмэришэнэй ажалдаа хайша хэрэгээр хандажа, голодоһо гаргаа һаа, тэрэнэй шалтагааниень нарин нягтаар тайлбарилхые хүсэдэг. Нёдондо жэл нэгэтэ залуу оёдолшон Мария Ахматова гэгшэ ажалдаа хэдэ дахин голодоһо гаргажа, коллективээ гэдэргэнь татахаар болоо һэн. Фаина Андреевна энэ ушар тухай нэгэтэ хүдэлмэриин халаанай һүүлдэ залуу оёдолшонтой үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэбэ. Ушарынь гэхэдэ, Мария Ахматова оёдолой шэнэ маркын электрическэ машинаар хубсаһа оёходоо тэрэ машинаяа һайсар мэдэдэггүй, техническэ дүримынь ойлгоогүй байшоо. Үглөөдэрынь хүдэлмэриин халаанай эхилхэһээ түрүүлэн мастер Коняева, механик Л. Д. Давыдов хоёр залуу оёдолшон Мария Ахматовада бодото туһаламжа үзүүлээ һэн. Тэрэ гэһэн сагһаа хойшо М. Ахматова хубсаһа оёхо даалгабаряа һайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэдэг болоо. Мастерай туһаламжын, нүхэрэй анхарал оролдолго гаргаһанай ашаар оёдолшод Елена Назарова, Татьяна Пестрякова, Мария Алексеева гэгшэд мүнөө коммунис ажалай ударнигууд боложо, цех, фабрика соогоо суутай.

—Халаан бүхэнэйнгөө нормые 115—118 процентээр дүүргэжэ, эрхим шанартай хубсаһа оёдог болоһондоо би эгэшэ нүхэр Фаина Андреевна Коняевада халуун баяр хүргэнэб,—гэжэ оёдолшон Татьяна Матвеевна Петрякова мэдүүлнэ.

Фабрикын оёдолой цехэй мастер Коняевагай хүтэлбэрилдэг халаанайхид ажалдаа амжалтатай, ажабайдалдаа урагшатай байһандаа коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө мүрысөөндэ байгша оной январь һараһаа эхилжэ оролсобо. Тиимэшье олон бэшэ, хэдэн арбаад хүнүүдһээ бүридэһэн энэ коллективэй урдаа абаһан уялгаяа нэрэтэй сологойгоор дүүргэхэнь найдамтай.

Д. ШАГДУРОВ.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ОРИЕНТЕ ПРОВИНЦИ ҺЭРГЭН БОДОНО

ГАВАНА. (АПН-эй корр.). Ориенте провинци Кубын үнэхөөрөө эгээл баян газар гэжэ тоологдодог. Тэрэнэй баян дэлгэр газарнуудаар саахарай тростник, банануудай плантацинууд ургадаха, кукуруза болбосоржо, рат, помидор, тамхин ургажа байха.

Нёдондо жэлэй намар Сүлөөтэ арал дээгүүр гараһан хүсэ ехэтэ «Флора» һалхин ороной хүдөө ажахын түб болохо энэ провинцида эгээл ехэ хохидол асараа юм, бүхэли һуурин газарнуудые һүнөөһэн, олон плантацинууд уһанда абтаһан байгаа.

Кубын правительство Ориенте провинциин хүдөө ажахые һэргээхэ хэрэгтэ бүхы хүсэеэ элсүүлхэ ороһон юм. Тиихэдээ гидрологическа хүдэлмэринүүдтэ: плантацинуудай уһалалгые эмхидхэлгэдэ, промышленна предприятинүүдые, һуурин газарнуудые уһаар хангалгада онсо анхарал хандуулагдаа һэн. Нёдондо жэлэйхидэ адли хүсэтэ һалхинһаа, байгаалиин бусадшье аюулһаа Кубын энэ районие хамгаалхын тула даамба болон хаалтануудые бариха хэрэгтэ мүн лэ ехэ анхарал хандуулагдана. Эдэ бүхы хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ хэрэг гидрологиин национальна институтда даалгагданхай. Тус институт шэнжэлэлгэнүүдые хэжэ, түсэбүүдые зохёон табидаг барилгын документаци бэлэдхэдэг. Табан жэл соо хаалтануудые барижа, каналнуудые малтаха гэжэ хараалагдана. Кауто мүрэн зэрэ. Гуантанамада дүтэхэнэ, Ориенте провинциин хойто зүгтэ гурбан томо хаалтануудай барилга мүнөө үедэ хэгдэжэ байна.

Аха дүү Кубада социалис оронууд ехэ туһаламжа үзүүлдэг. Кубын инженер болон хүдэлмэришэд гар гараа барилсан Советскэ Союзай, Болгариин мэргэжэлтэдтэй, ГДР-эй инженерчүүдтэй хамта барилганууд дээрэ хүдэлнэд.

АХА ДҮҮ КУБЫН ЗАХИЛААР

БУДАПЕШТ. (АПН-эй корр.). Аха дүү Кубын захилнуудые дүүргэдэг Венгриин предприятинуудай дунда судна барилгын завод ехэ һуури эзэлдэг. Жэшээнь, нёдондо жэлдэ Венгриин судна барилгашад Кубын Республикын захилаар тамардаг кран бүтээһэн юм. Кубын мэргэжэлтэдтэй хамта Гаванын портдо тэрэниие хабсаргажа дүүргэһэн байгаа.

Суднануудые бүтээдэг Обудайска газарта һаяын үдэрнүүдтэ хүсэ ехэтэ далайн буксир уһанда табигдаа. Хабартаа тэрэнь Гаванада эльгээгдэхэ юм.

ХУУШАНАЙ ГЭРНҮҮД ОНДОО ГАЗАРТА АБААШАГДАХА

ПРАГА. (АПН-эй корр.). Моет гэжэ городто (Чехословаки) дүтэхэнэ геологууд хэдэн зуугаад миллион тонно шулуун нүүрһэнэй хэбтэшэ олоо. Энэ нүүрые малтажа абахын урда тээ туйлай ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэгдэхэ юм. Үйлэдбэриин байранууд, хэдэн зуугаад байрын шэнэ гэрнүүд, һургуули, больницанууд эндэ баригдаха байха.

Ерээдүйн барилгын газарта хуушанай томо гэрнүүд олон. Энээниие хайшан гэхэб? Задалха гү? Үгы даа. Чехословакиин арад зон хуушанай эдэ памятнигуудые наринаар сахин харууһалжа байдаг.

Эгээл иимэһээ 16-дахи зуун жэлэй готическа архитектурын түхэлөөр баригдаһан гоё һайхан байшангые ондоо тээшэ абаашаха гэжэ шиидхэгдээ. Тэрэ хадаа «аяншалга» хэхэ баатай болоно. Тэрэниие рельсэнүүд дээрэ табижа, энэ юрэ бусын «поезд» часай туршада хэдэн сантиметр зай гаталжа, ондоо газарта асарагдаха байна.

«ВОЛЬПРИЛА» ГЭЖЭ ШЭНЭ УТАҺАН

БЕРЛИН. (АПН-эй корр.). «Вольприла» гэжэ синтетическэ утаһан ГДР-тэ олондо мэдээжэ болонхой. Вольфен городой синтетическэ утаһанай заводто «Вольприла» гэжэ энэ утаһанда 14 элдэб янзын, хүхэ ногооноһоо эхилээд, сайбар хара хүрэтэр үнгэ оруулагдана. Мүнөө энээгээр свитер, кофтонуудые оёхоһоо гадна пальтогой, мүн шэмэглэжэ гоёохо гоё һайхан бүдүүдые нэхэдэг болоо.

Хямда сэнтэй, харахадашье гоё һайхан эд бараануудые хүн ехэ дуратайгаар худалдажа абадаг. Энэ жэлдэ «Вольприла» гэжэ утаһанай үйлэдбэри 25 процентээр ехэ болохоор хараалагдана.

ХАЛУУНААР УГТАН АБАНА

ХАНОЙ. (АПН-эй корр.). ВДРВ-гэй нийслэлэй урда захада, «Тхонь Ньят» гэжэ парк соо тобойн харагдадаг үндэр байшан соо Ханой городой цирк хүдэлдэг. Энэ циркын бии болоһоор оройдоо табан жэл үнгэрөө. Тиибэшье циркын артистнууд нилээд ехэ амжалта туйлажа, нийслэлэй арад зоной инаг дурыень татажа шадаа.

Һүүлэй үедэ энэ циркын хүдэлмэрилэгшэд гурбан шэнэ программа бэлдээд байна. Тэдэнэр мэргэжэлээрээ Европын оронуудай артистнуудһаа юугээрээшье дутахагүй. Артистнуудай гоё һайхан хубсаһан, уянгата аялганууд эдэнэрэй шадабари тухай, вьетнам арадай угай баян соёл культурые зүбөөр хэрэглэдэг байһыень гэршэлнэ гээшэ.

Хоёр жэлэй саада тээ Советскэ Союзай артистнууд Вьетнамаар аяншалхадаа хани нүхэдтөө дүй дүршэлөө дамжуулан үгэһэн байна. Вьетнамай Демократическа Республикын ажалшад циркынгээ зүжэгүүдые ехэ халуунаар угтан абадаг болонхой.

Советскэ Союз Германиин Демократическа Республика хоёрой хоорондын экономическа харилсаанууд жэлһээ жэлдэ үргэдэн бэхижэнэ. 1964 ондо хоёр талаһаа харилсан бараа абалсаха хэлсээ тогтооһоной ёһоор хоёр хахад миллиард түхэригэй бараа абалсаха гэхэ гү, үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 8 процент дээшээ болоно. СССР урда жэлэй хидээл нэгэн адли ГДР-тэ металл, түүхэй эд, машина болон бусад зүйлнүүдые худалдаха юм. Зураг дээрэ: совет трактор, түмэр сорго болон бусад зүйлнүүдые тээһэн поезд Франкфурт-на-Одере станцида.

ТАСС-ай фотохронико.

Удын совхоздо

ЭДЭБХИТЭН

Утын амаралтада гараһан 68-тай Бадмаев Малаан, ная шахаһан Бимбаев Базар-Сада, 57 наһатай Жамсаранова Цыбикмит гэгшэд ходо урагшаа һанаатай, үнэн сэхэ, һайхан сэдьхэлгэй зон юм. Колхозой анха түрүүн эмхидхэгдэһэнһээ хойшо үдэр элгэсэнгүй шахуу оролдосотой, бүтээсэтэйгээр ажаллаһан аад, тэдэнэр ойр зуурашье миин һуужа шададаггүй. Гэртэхиндээ гү, али совхоздо нэгэл аргынь олоод туһа хүргэжэ байдаг.

Эртэ хабарһаа эхилжэ сабшалан уһалха, үбһэнэй халуун хаһын ерэхэдэ үбһэ сабшалсаха.

Мүнөөшье Ринчиндоржо Бадмаевич Малановай хүтэлбэрилдэг луговодуудай бригадада эдэнэр ажаллана. Хан-Жаргалан гэдэг нютагтахи сабшалангые боролжо бургааһанһаань сэбэрлэнэ, мүн забһартань малай байра заһалсана.

ФАНИТ УРМАТАЙ

Фанит Фахуртинов совхоздоо мэдээжэ, магтаалтай болоһоор үнинэй. 10 жэлэй туршада трактор агтын жолоо барижа ябана.

Ямаршье халуун хүдэлмэриин үедэ «түмэр мориниинь» эбдэрхэ, һаатаха гэжэ мэдэдэггүй. Фанит машинынгаа нюусые тïбэч хүргэндаал шуулаһан аад, ямар дутагдалтайб, юу заһахаб, һэлгүүлхэб гэжэ абяаень дуулаад мэдэдэг юм. Үдэр бүхэнэй, һарын, жэлэй даабари ходо үлүүлэн дүүргэдэг.

Нийтын хэрэгэй түлөө бүхы хүсэ шадалаа зорюулдаг ажалша бэрхэ энэ нүхэртэ һая коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

ХУРЬГАШАНААРШЬЕ ХҮДЭЛХЭДӨӨ ЯДАЛДАНАГҮЙ

Дээдэ гарай механизатор, комбайнда 15 жэл таһалгаряагүй хүдэлһэн Очир Хусаев хурьгашан болонхой. Таряа хуряалгын үедэ үдэрэй 30—40 гектар хадажа, 20-оод хоногой туршада 600 гектарта хүргэһэн байгаа.

Суута хонишон Шалсама Цыремпиловагай жэшээгээр Буряад ороноо «сагаан алтанай» талада болгохо мүрысөөндэ Очир жатсаад, абаһан хурьгадаа нэгэшье толгойн гарзагүйгөөр харууһална.

Н. Хазуев.

Хори.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1964 оной февралиин 14.

ШЭНЭ НОМУУД

СҮХЭ-БААТАР ТУХАЙ ПОВЕСТЬ

Сүхэ үшөө үхибүүхэн ябахадаа Балан-Сэнгэ үбгэнтэй ушарһан байгаа. Тэрэ үбгэн сэсэн, ульгэршэ хүн байһан юм. Ульгэршэн Сүхэдэ:

— Хүлэгэй һайхан хурдандаа, хүнэй һайхан сэдьхэлдээ юм, — гэжэ хөөрэбэ.

Арадай сэсэн мэргэниие хадагалан түгээгшын эдэ үгэнүүдые Сүхэ өөрынгөө бүхы наһан соо һанажа ябаа. Теэд Сүхын ажамидарал хүшэр хүндэ, амаргүй түбэгтэй һэн. Сүхэ өөрынгөө ами наһые бүхыдэнь арад түмэндөө зорюулан, тэдэнэй эрхэ сүлөөгэй түлөө, тусгаар тогтоһон байдалай түлөө тэмсэлдэ үгэһэн байна. Энээн тухай мэнэ һаяхан Москвада хэблэгдэжэ гараһан «Һүрдэшэгүй хүн» гэжэ повесть дотор хэлэгдэнэ. Энэ номые СССР-эй Оборонын министерствын Сэрэгэй хэблэл барлан толилбо.

«Һүрдэшэгүй хүн» повесть соо һанажа тааруулан зохёоһон геройнууд болон нэрэнүүд огто үгы юм. Уран зохёолшо Михаил Колесников Монголой арадай революциин түүхэтэй, тэрэнэй ударидагшадай ажал ябуулгатай холбоотой бүхы зүйлнүүдые үни удаан шудалһанайнгаа эсэстэ тус номые бэшэжэ зохёоһон болоно. Колесников МНР-тэ олон жэл соо байха зуураа Хяагта болон Богдын хүреэе дайсанай гарһаа дайлан абахын түлөө байлдаануудта хабаадалсаһан олон хүнүүдээр болон тэрэ үеын байдалые нюдөөрөө үзэһэн бусад хүнүүдээр нэгэтэ бэшэ уулзажа хөөрэлдэһэн байха юм. Тиигэжэ тон ехэ материал суглуулһан байна.

Сүхэ ядуу хооһон, үгытэй нүүдэлшэнэй хүбүүн—түрэл оронойнгоо ажалшад түмэнэй эрхэ сүлөө, зол жаргалай түлөө тэмсэлдэ өөрынгөө хүсэл зоригые яажа хатуужуулааб, яажа алдарта Сүхэ-Баатар болооб, гүрэнэй сэсэн мэргэн үндэртэ яажа хүрөөб гэдэгые уран зохёолшо тодо һайнаар харуулаа.

Хубисхалта Монголой засаг түрын түлөөлэгшэдэй 1921 ондо Москва болон Ленинград ошоһон тухай угаа һонин, уншагшад олондо бараг һайн мэдээжэшье бэшэ байһан материалнуудые тус номой автор ашаглаһан байна. Номойнь бүлэгүүдэй нэгэн соо В. И. Ленинтэй Сүхэ-Баатарай уулзаһан тухай хэлэгдэнэ.

(АПН).

Виталий Бианкиин рассказууд

Уран зохёолшо Виталий Бианкиин түрэһөөр 70 наһанай ой 1964 оной февралиин 11-дэ гүйсэбэ. Энэ ойн үдэрые угтуулан, Хүүгэдэй литературын гүрэнэй хэблэл (Ленинградай таһаг) уран зохёолшын «Рассказууд болон онтохонууд» гэһэн ном хэблэжэ гаргаба. Тус ном дотор олон тооной зурагуудаар шэмэглэгдэһэн 85 рассказ, онтохон оруулагдаа. Бианки өөрынгөө уншагшадые Алтайн ангуушадай зүргөөр, Ураалай ой тайга, уһа нуурай эрьеэр, Кавказай уулын замаар, холын хойто зүгэй тундраар дахуулан, Сибириин хүбшэ тайга, Дунда-Азиин үргэн тала дайдада абаашаад, тэндэһээ бусаажа, Финскэ залив, Ленинградай, Новгородой ой тужада асарна. Уран зохёолшо эдэ газарнуудаар буутай, дурамтай, тэмдэглэлэй дэбтэртэй ябажа өөрынгөө наһанай ехэнхи хубиие үнгэргэһэн байна.

Виталий Бианкиин номууд хадаа юумые ажаглаха, жэшээлэжэ, бодожо үзэхые уряална, байгаалиие шэнжэн, тэрэнэй баялигые хүнүүдэй аша туһада зорюулхые уряалан дуудана. Виталий Бианкиин зохёолнууд СССР-тэ 489 удаа хэблэгдээ. Тэдэнь СССР-эй арадуудай болон гадаадын оронуудай 61 хэлэн дээрэ бүхыдөө 33 миллион 778 мянган хэһэгээр хэблэгдэн тараагдаһан байна.

(АПН).

„Леся"

Имэ нэрэтэй шэнэ повесть Михаил Олейник зохёожо, «Советский писатель» хэблэлээр барлуулан гаргаба. Энэ повестнь Украинын агууехэ уран зохёолшо Лариса Петровна Косач (Леся Украинкада) зорюулагданхай. Зохёол дотор Украинын поэтессын бага, эдир наһан тухай, литературна ажал ябуулга тухай хэлэгдэнэ.

Михаил Олейник Леся Украинын зүһэ шарайе тобойсо зураглан, ямар сагай оршон байдал соо поэтессын бэлиг шадабариин һалбаран бэежэһэниие харуулаа. Леся Украинкын Крымдэ байһан үеын ажабайдал, ажал тухай Иван Франкотой уулзалганууд болон Сергей Менжинскитэй хани харилсаатай байһан тухай бэшэһэниинь илангаяа һонирхолтой.

(АПН).

Түрүүшын шалгалта

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой спортсменүүдэй үбэлэй үедэ һорёо, мүрысөө үнгэргэдэг санын баазын дэргэдэ трамплинһаа һүрэлгөөр һонирхолтой мүрысөөн һаяхан болоһон байна.

Мүрысөөндэ хамтадаа хори гаран спортсменүүд хабаадалсажа, городой түрүү һуури эзэлхын түлөө хоорондоо шанга тулалдаа эмхидхээ. Эрэшүүлэй дунда болоһон тулалдаанда 23 метр холо һүрэһэн Бодровой амжалтые залу спортсмен Зоркин шэнэлжэ, 2[...] метр холо һүрэһэн байгаа. Үш[...] хэдэн спортсменүүдэй дунда бо[...]лоһон тулалдаанда Гордиенко 2[...] метрэй тэмдэглэл дээрэ буужа[...] хиба. Залуу энэ спортсмен д[...] хинаа һүрэхэдөө өөрынгөө а[...]жалтые дүрбэн метрээр нэмэ[...] һайжаруулаа. Энээнэй һүүл[...] һүрэһэн Цветков аяар 33 ме[...] холо һүрэжэ, тэндэ суглараг[...]дые баясуулна. Дүн гаргаха[...] хамта дээрэнь 182,3 очко абаһ[...] К. Цветков түрүү һуури эзэл[...] Хоёрдохи, гурбадахи һууринуу[...]дые Гордиенко, Сунцов гэгша[...] эзэлһэн байна.

Эдиршүүлэй дунда болоһон мү[...]рысөөндэ Самарцев, Зоркин, Байков гэгшэд түрүүшын гурба[...] һуури эзэлээ.

Санаар уридалгшадай дунд[...] республикын түрүү һуури эзэл[...]хын түлөө болохо мүрысөөнэ[...] урда тээ трамплинһаа һүрэлгөө[...] үнгэргэгдэһэн түрүүшын наада[...] Улаан-Үдэ городой спортсменү[...]дэй ёһотойл шалгалтань болох[...] үгэнэ.

Н. Иванов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эдиршүүлэ[...] дунда түрүү һуури эзэлһэн 42[...]дохи һургуулиин түлөөлэгш[...] Александр Самарцев трам[...]линһаа һүрэжэ ябана.

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

ОЛОНОЙ ДУНДА ХҮНДЭТЭЙ

Улаан-Үдэ хотоһоо хорёод модоной оршондо түбхинэһэн Ошурково, Сотниково, Мысовая тосхонуудта түхеэрэгдэһэн киноустановконууд хараалагдаһан түсэбтэ даабаряа дүүргэдэггүй, хододоо бултанай хойно шэрэгдэжэ, суглаа, зүблөөнүүд дээрэ зүбшэгдэдэг, шүүмжэлүүлдэг байһан юм. Дурсагдагша клубуудай киномеханигууд гээгдэлһээ гарахын тула энэ асуудалаа хоорондоо зүбшөөд, ажалаа бригадна аргаар эмхидхэхэ гэжэ хэлсэһэн байгаа. Гурбан тосхоной киномеханигуудай, энэ бригадые Ошурково тосхоной киноустановкын механик И. В. Медведев ударидаха болоһон, өөрөөшье үүсхэл гаргаһан байгаа. Имэ аргаар тосхоной ажалшадта киногой харуулагдадаг болоходо тэдэ гурбан киноустановконууд даабаряа дүүргэжэ эхилээ бэлэй. Нүхэр Медведев баазадаа ерэжэ кино абахадаа, тосхондо хэзээ ямар киногой гараха соносхол тосхоной үйлсэдэ үлгэжэ, ажалшадтаа мэдээсэдэг болоһон байна. Энээнэйнь ашаар үглөөгүүр ажалдаа гаража ябаһан хүдэлмэришэд үдэшэндөө ямар киногой гараха тухай мэдэжэ абадаг, һайн кинодо коллективээрээ захил хэжэ ородог болоһон байха юм. Кинокартинын харуулагдахаһаа урид хүдөө ажахын, уласхоофондын болон бусад асуудалнуудаар лекци, хөөрэлдөөн эмхидхэгдэдэг. Тус лекци, элидхэлнүүдые нютагай багшанар, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд уншадаг байна. Энээнһээ гадна нүхэр Медведев холын гүүртэ, отарануудаар ябахадаа клубтаа үдэшэндөө ямар кинофильмын гараха тухай, фильмын удха богонёор хөөрэжэ, хэлэжэ үгэдэг, малшадаа кинодо уридаг.

Ажалшадайнгаа сүлөөтэй сагаа аятай зохидоор үнгэргэжэ байхынь тула нүхэр Медведев гансашье уран һайханай кинофильмнүүдые харуулгаар ажалаа хизаарладаггүй. Киномеханик Медведев ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэри хүтэлбэрилдэг юм.

Жэл шахуу сагай хугасаа дотор эдэнэр һара, квартал бүридэ шалгаржа, соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй Буряадай профсоюзай обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй дэргэдэхи кинофикациин управлениин мүнгэн шанда, дамжуулгын Улаан тугханда хэдэн удаа хүртэһэн байна. Иигэжэ богони болзорто ажал хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ шадаһан эдэнэр олоной дунда хүндэтэй болонхой.

В. Афанасьев.

Оронгын һонин

ШЭНЭ КЛУБТА ШЭНЭ ДУУН

УУЖАМ ДЭЛГЭР Оронго нютагнай жэл ерэхэ бүри болбосон түхэлтэй боложо, хүн зоной сэдьхэл баясуулна. Үнгэрэгшэ намар Культурын шэнэ байшан ашаглалгада үгтэжэ, һаруул уужам таһалтануудаа дэлгээ. Эндэ хүдөөгэй залуушуул шэнэ дуунай аялгануудые зэдэлүүлнэ.

— «Оронгын татуур гүнзэгыншье һаа, унаган борым хоолойсоо...» гэжэ гушаад оной үеэр ханхинуулдаг бэлэйбди. Мүнөөшье, мүнөөнэй залуушуул тад ондоогоор, шэнэ үеын дуунуудые жэгтэйхэн гоёхоноор дууладаг болонхой — гэжэ хуушанай колхозник, мүнөө пенсионер үбгэн Хишиктуев хөөрэнэ.

Оронгын залуушуул Культурын байшантай болоһондоо колхозой барилгашадта ехэ баясхалан хүргэнэ. Тэндээ сүлөөтэй сагаа сэнгэлиг хүхюунээр үнгэргэнэ. Үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэ хээрэ газаа ажаллаад, үдэшэндөө клубтаа ерэжэ, һонин хөөрэлдөө шагнана. Һаяхан имэ хөөрэлдөөн КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленум тухай болоо.

— Хүдөө ажахые эрид шууд хүгжөөхэ хэрэгтэ Оронгын залуушуул хубитаяа оруулалсаха байха,—гэжэ колхозой комсомолой организациин секретарь Ангуева мэдүүлнэ.

Һүүлэй үедэ Оронго нютагта гансашье Культурын байшан бэшэ, мүн бусад шэнэ барилганууд олоор баригдана. Хүдөөгэй сельмаг, гостиница, колхознигуудай гэр байранууд болбосон түхэлтэй тосхоной жэгдэ, тэгшэ үйлсэнүүдые гоёон шэмэглэнэ.

Имэл даа, манай Оронго нютаг, гэхэ зуураа, тэрэнэй гол баялигынь — хүн зон ха юм гээд бүришье урматайгаар хэлэхэ дуран хүрэнэ.

АЖАЛШАН БҮХЭНДЭ — АГРОХИМИИН ҺУРАЛСАЛ

МҮНӨӨ хүдөө тосхонуудта хаа хаанагүй агрохими, үтэгжүүлгэ, гербицид гэхэ мэтын үгэнүүд «шэхэнэй шэмэг, сэдьхэлэй баяр» болон дэлгэрэнхэй. Теэд эндэшье имэ хөөрэлдөөнүүд, илангаяа партиин ЦК-гай декабриин Пленумэй һүүлээр боложол байгша. Колхозой түрүүлэгшэ Мунко Дашиевич Цыренов өөрөө энэ Пленумдэ хабаадалсажа, Кремлиин съезднүүдэй ордон соо асари ехэ хараа түсэбүүдээр омогорхожо һууһан юм.

Мүнөө тэрэнэй үүсхэлээр агрохимическэ һуралсалай тусхай кружогууд колхозой отделенинүүдтэ эмхидхэгдэнхэй.

«Хүдөөгэй хүн бүхэндэ — агрохимиин һуралсал» гэһэн уряа лозунгнуудые хаа хаанагүй хараха байхат. Колхозой туб дээрэ эмхидхэгдэһэн агрохимическэ һургуулида таби гаран хүн һуралсана. Түрүүшын занятиие нютагай һургуулиин багша Роза Дашиевна Данжаева ехэ һонирхолтойгоор үнгэргөө. Һаяар Кибалино тосхондо имэ кружок хүдэлжэ захалха юм.

ГУРБАН МЯНГААД ХУРЬГАН

ЭДЭ ҮДЭРНҮҮДТЭ хүдөөгэй ажалшад, тэрэ тоодо Оронгын малшад ямар ехэ эршэ габьяатайгаар хүдэлнэ гээшэб. Мүнөө партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүд хүн зоной урма хэшээлые бадаруулан зориг дээрэнь зориг нэмээнэ.

— Дайшалхы фронтын эгээл түрүү зэргэдэ манай хонишод ябалсана,— гэжэ Мунко Дашиевич, хонишодой ажалаар урмашан хөөрэнэ.

Мүнөө «Улаан Оронго» колхоздо шэнэ жэлһээ хойшо 3 мянгаад хурьган абтаад байна. Мүнөөнэй 30—40 градус хүйтэндэ нарай хурьгадые тэнжээжэ, «борьбо дээрэнь бордойлгохо» гайтай.

Һаяхан колхозой правлени, партком хонишодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй нэгэ һарын дүн гаргаа, энэ мүрысөөндэ коммунист Доржиевай толгойлдог отарынхид түрүү һуури эзэлжэ, дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн шанда хүртэбэ. Нүхэр Доржиевай отарынхид 300 гаран хурьга абаад, нэгэшье толгой гарзалуулангүйгөөр ондо оруулжа байна.

Имэ түрүү хонишод Оронгын голдо олон. Жэшээнь, хонин ажал дээрэ хэдэн жэл удаагаар хүдэлжэ байһан түрүүшүүл нүхэд Б. Линхобоев, Д. Бимбаев, Б. Базаров болон бусад жэшээтэ ажалаараа суурхана. Тэдэнэр нэгэшье түл үхүүлхэгүй гэжэ уялга абаад, мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлхын түлөө үсэд нэтэрүүгээр тэмсэнэ.

Д. Цыденов.

Улаан-Үдын аймаг.

Тобшохоноор

✦ Улаан-Үдын профессиона[...] техническэ арба нэгэдэхи училищ[...] һурагшад хоорондоо түрүү һуу[...] түлөө мүрысөө, һорёонуудые [...] гаргажа байдаг. Һаяхан тус у[...]лищиин долоодохи бүлэгэй һура[...] һонирхолтой концерт табижа, [...]тэн нүхэдөө баясуулаа.

А. Гармаев.

✦ Ахын Мон тосхоной хүдө[...] клуб соо зуугаад эхэ эсэгэнэр [...]ларжа, «Үхибүүдые хүмүүжү[...] хэрэгтэ эхэ эсэгэнэрэй үүргэ [...] гэһэн асуудалаар лекци шаг[...] Лекцидэ хабаадагшад һургуу[...] багшанар, библиотекын хүдэлм[...]лэгшэдэй эмхидхэһэн «Һургуули[...]лэнэ» гэһэн ханын газетэ һони[...] жо уншаһан, хөөрэлдэһэн байна.

Д. Лыгденов.

✦ Республикын соёл сурта[...] хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай [...]комой президиум Буряадай АССР [...] Министрнүүдэй Совэдэй дэргэ[...] кинофикациин управленитэй с[...] республикын Хүндэлэлэй са[...] бии болгохо гэһэн тогтоол бат[...] Республикын соёл сурталай хү[...]мэрилэгшэдэй самбарта түрүү к[...] механигууд, мотористнууд, к[...] театрай хүдэлмэрилэгшэд бэша[...] жэ байха болоно.

А. Владимиров.

Хусэтэ һалхи шуурган соогуур

АШТ. (Таджигай ССР). Хэсүү бэрхэтэй ушар тохёолдохо гэжэ хэншье һанаандаа оруулаагүй. Ашгска үйлэдбэриин управлениин Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой хонин һүрэг саһанда дарагдаһан хагда шэмхэһээр байра тээшээ бусажа ябаа һэн. Хонишон Эргаш Ашуров малшадай гэрэй оройһоо утаанай бурьяһан гаража байхыешье обёорһон байгаа.

Гэнтэ һүни шэнги харанхы боложо, хүсэтэ һалхин холисолдоһон саһа шоройгоор шэдэлүүртэжэ ороо. Нюдэн юумэ харахаяа болёо. Ама руу шорой шохой орожо эхилээ.

Айһан мэгдэһэн хонин һүрэг хажуу тээшээ халба һүрэн гүйлдэшөө. Хонидой тоборолдон гүйлдэхэнь һүлэмхеэр дуулдаа һэн.

— Хонидоо хүсэжэ, тэхэрюулхэ, абарха!— гэжэ шиидээд, Эргаш Ашуров харанхы хара һалхи хүйлааһан соогуур хониноймгоо хойноһоо гүйжэ ошоо.

Энэ һанаа зоборитой мэдээсэл район соо түргэнөөр тараа. Хойто Таджикистанай Ашгска үйлэдбэриин управлениин партийна комитет бэдэрүүл хэхэ бүлэгые тэрэ доронь эмхидхээ. Хүдөө ажахын авиациин самолет Ленинабадһаа хадалиг газартай район тээшэ ниидэн ошоо. Ташкентһээ тараһан вертолет тэрээнтэй хамтаралсаа. Бэдэрэлгэ дүрбэн сүүдхын турша соо үргэлжэлһэн байна.

Эсэстэнь зэрлиг хада уулада саһанда даруулшаһан хүн олдоо. Тэрэ Ашуров байгаа. Эрэлхэг зоригто хонишон амиды бүтэн үлөө. Хонин һүрэгые бэдэрэлгэ үргэлжэлүүлэгдэжэл байгаа. Бэдэрэлгэдэ хүдөө ажахын хүршэ артельнүүдһээ һайн дуратан хабаадалсаа.

Калининай нэрэмжэтэ колхозой хонишод Мамадрахим Юлдашев, Хасан Рахимов гэгшэд үбэлжөөнһөө 90 километрын газарта хонидые олоо. Тэдэнэр эгээл үрдижэ ерээ. Бүлэг олон шоно хонин һүрэгые хүреэлээд байгаа. Тэдэнэр һүрэг олон хонид сооһоо оройдоол 6 хони барижа эдиһэн байгаа.

(ТАСС).

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур
1964 оной февралиин 14.

ХИЛЫН СААҺАДА

Ехэ анхаралтайгаар

БЕРЛИН, февралиин 12. (ТАСС). ГДР-эй хэблэл КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүдэлмэриин хойноһоо ехэ анхаралтайгаар адаглаһаар. Пленум дээрэ шагнагдаһан нэмэлтэ элидхэлнүүдэй гол баримта удхые болон тоонуудые газетэнүүд эли газартаа тунхаглана.

Советскэ Союзай Коммунис партии хүдөө ажахын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ. Энэ хадаа хүдөө ажахын үйлэдбэриие улам саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ туһа нэмэри болохо гээд «Трибюне» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

«Сүл губи сэсэглэжэ байһан газарнууд болохо» гэһэн гаршаг доро Совет ороной ган гасуурта дайрагдадаг районуудые искусственна аргаар уһалха уһалууриин асари ехэ түсэбүүд тухай «Нейес Дейчланд» газетэ мэдээсэнэ. Ойрын жэлнүүдтэ 2,8 миллион гектар газар үрэжэлтэй болохо байха гээд газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Австриин хилэ дээрэ сэрэгэй һургуули хэгдэнэ

РИМ, февралиин 12. (ТАСС). Мүнөөдэр Больцано шадар, Итали ба Австриин хилын хажууда альпиин буудагшадай болон Италиин армиин ябаган сэрэгэй 4-дэхи корпусой частьнууд сэрэгэй һургуули хэжэ эхилбэ. «Пополо» газетын мэдээсэлһэнэй ёһоор, сэрэгэй энэ һургуули сэрэгүүдэй дайшалхы бэлэдхэлые шалгажа үзэхэ, хилэнүүдые сахижа байһан частьнуудай бэлэн байлгые дээшэлүүлхэ талаар хэгдэдэг хэмжээ ябуулгануудай ашаг үрые сэгнэхэ зорилготой юм.

Сэрэгэй энэ һургуулиин эхилхэдэ Италиин оборонын министр Андреотти, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй генеральна штабай начальник генерал Росси, элдэб сэрэгүүдэй штабуудай начальнигууд байлсаа. Сэрэгэй энэ һургуулиин болоходо Европодохи НАТО-гой нэгэдэмэл зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главнокомандалагша генерал Лемнитцер, Европын урда нютагуудтахи НАТО-гой зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главнокомандалагша адмирал Рассел мүн лэ байлсаа.

Совет үүсхэлые Сири дэмжэнэ

МОСКВА, февралиин 12. (ТАСС). Сириин арад зон Советскэ Союзай гаргаһан һайн һайхан үүсхэлые ёһотоор хүндэлнэ, дэмжэнэ гээд 1963 оной декабриин 31-дэ СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэгтэ Сириин Арабуудай Республикын Министрнүүдэй Совэдэй түрүүлэгшэ, Революционно командованиин национальна совэдэй түрүүлэгшэ генерал М. Амин Хафезэй үгэһэн харюу соо хэлэгдэнэ.

«Бидэнэр бүтэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхэ тушаа танай оруулһан дурадхалнуудые дэмжэнэбди, эб найрамдал тээшэ уряалһан үнэн сэдьхэлэй уряалда дуугаа нэгэтүүлнэбди. Танай правительстватай ёһотоор харилсан ажаллалгые бэхижүүлхэ шэнэ эрхэ нүхэсэл мүн гэжэ энэ алхамые тоолонобди. Һүүлшын арбан жэлэй турша соо Сириие Советскэ Союзай дэмжэһэн ушар манай ороной хүсэжэ байһан эрмэлзэлые бэелүүлхэ хэрэгтэ һайн һайхан шухала үүргэ дүүргээ» гээд М. А. Хафезэй үгэһэн харюу соо саашань хэлэгдэнэ.

ЭДА—арадай партии

АФИНА, февралиин 12. (ТАСС). Зүүнэй демократическа нэгэдэмэл партиин (ЭДА) һунгалтын урда тээхи митинг Афинада болобо.

Митинг дээрэ ЭДА-гай гүйсэдкомой гэшүүд Манолис Глезос ба Илиас Илиу үгэ хэлээ. ЭРЭ ба Центрэй союз гэжэ буржуазна партинуудай ябуулдаг дотоодын ба гадаадын политикые үгэ хэлэгшэд эрид шангаар шүүмжэлһэн байна. Тэдэнэр ЭДА партиие арад зоной дунда болон парламентда бүри хүсэтэй болгохын тулада ЭДА партиин түлөө дуугаа үгэхыень ниислэлэй зониие уряалаа.

АФИНАДА БОЛОҺОН МИТИНГ

ЭДА парти хадаа арад зоной хүсэл эрмэлзэлые элирхэйлэн харуулдаг юм гэжэ М. Глезос хэлээ. Политическэ хэрэгээр түрмэдэ хаагдаһан бүхы хүнүүдые табиха, конституцида харша бүхы хуулинуудые болюулха, арад зоной һуудал, байдал һайжаруулха ба ороной экономическа хүгжэлтые хурдадхаха талаар хэмжээнүүдые абаха гэһэн эрилтэ үгэ хэлэгшэ табиһан байна.

И. Илиу Кипрые дахин эзэмдэхэ, энэ аралые хубаарилха гэһэн НАТО-гой империалистнуудай түсэбүүдые эрид буруушаагаад, Кипрэй республикын бэеэ даанхай, газар уһанайнь бүрин бүтэн байлгые хамгаалха гэжэ Советскэ Союзай эрид шууд тэмсэдэг хараа бодолые үндэрөөр сэгнэһэн байха юм.

Митингдэ хабаадагшад Кипрэй баатарлиг арадай тэмсэлтэй һаналаа нэгэдүүлжэ байһанаа мэдүүлһэн резолюци нэгэн дуугаар һайшаагаа. Тэдэнэр хадаа Цюрих-Лондондо абтаһан бузар муухай хэлсээнүүдые мэнэ гэһээр үгы хэхэ, ООН-ой Уставай ёһо гуримуудтай зохилдуулан, Кипрэй бүрин бэеэ даанхай байдал хангаха гэһэн эрилтэ табиһан байна.

„Унита" газетын 40 жэлэй ой

РИМ, февралиин 12. (ТАСС). Мүнөөдэр «Унита» газетэдэ —Италиин ажалшадай дайшалхы органдо 40 жэлэй ой гүйсэбэ. Италиин коммунис парти болон «Унита» газетын ханинар алдарта энэ ойдо бүхы национальна хоёр ехэ манифестаци зорюулна. Эдэ манифестацинууд февралиин 23-да Миланда, мартын 1-дэ Римдэ болохо юм.

«Унита» газетын нэрэ дээрэ амаршалгын олон тоото бэшэгүүд болон телеграммануудажалшадай организацинууд ба дэлхэйн олон оронуудай газетэнүүдһээ абтаһан байна. Мүнөөдэр «Унита» газетэ тэдэнэй заримыень тунхаглаба. «Правда» газетын, «Огонек» журналай (СССР), «Юманите» (Франци), «Дейли Уоркер» (Англи), «Акахата» (Япони), «Трибун» (Австрали), «Драпо руж» (Бельги), «Кансан уутисет» (Финлянди), «Мундо обреро» (Испаниин коммунис партиин орган), «Нейес Дейчланд» (ГДР), «Трибуна люду» (Польша), «Руде право» (Чехословаки), «Борба» (Югослави), «Непсабадшаг» (Венгри), «Скынтейя» (Румыни) болон бусад газетэнүүдэй эльгээһэн амаршалганууд эли газарнуудта толилогдонхой.

Англи Зүүн Африка уруу сэрэгээ эльгээжэ байна. Январиин 26-най үдэртэ Кенидэ 700 солдат, офицернүүд ерээ һэн. 35 тонно шахуу сэрэгэй ашаан асарганхай. Великобританиин сэрэгэй министерствын түлөөлэгшын хэлэһээр, «мүнөө үедэ сэрэгэй шэнэ частьнууд Зүүн Африка эльгээгдэхэгүй» гэжэ хэлэһэншье һаань, Хойто Ирландида, Англида, Баруун Германида, Мальтада һууржаһан Англиин сэрэгүүд эльгээгдэхээр бэлэн болоод байна. Зураг дээрэ: Англиин сэрэгшэд Кениин ниислэл Найроби городой аэропортдо буужа байна.

ЮПИ-АПН-эй фото.

Португалиин 30 мянган солдадууд Анголодо дайлалдана

БОНН, февралиин 12. (ТАСС). «Ди вельт» гэжэ Гамбургын газетын мүнөөдэр мэдээсэлэнэй ёһоор, Анголын эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэжэ байһан патриодуудта эсэргүү дай Португалиин гуша мянган сэрэгшэд мүнөө үедэ хэжэ байна. Хоёр мянга шахуу хүнүүдһээ бүридэһэн Португалиин армиин сэрэгэй шэнэ частьнууд һаяар Лиссабонһоо Анголодо эльгээгдэхэ юм.

Аюултай гуламтые усадхахын тулада

КАИР, февралиин 12. (ТАСС). Ирагай сэрэгүүд болон курдануудай хоорондо дайн байлдаа болюулха тухай хэлсээнэй түйлагдаһые Каирай хэблэл үргэнөөр тайлбарилна.

Энээнтэй дашарамдуулан ОАР-ай президент Насерай Ирагай президент Арефтэ эльгээһэн амаршалгын телеграммые газетэнүүд толилно.

Хойто Ирагта ажаһуудаг курданууд араб нациин түүхэдэ элитэ ехэ үүргэ дүүргэдэг байһан, тиигээд тэрэнэй түүхэдэ үшөө бүри алдарта хуудаһануудые бэшэхэ уялгатай гэжэ президент Насер өөрынгөө эльгээһэн телеграмма соо онсолон тэмдэглээ.

«Курдистанда дайн байлдаанай дүүрэһэн тухай һонин араб бүхы Зүүн зүгтэ агууехэ баяртайгаар угтагдаа. Юуб гэхэдэ, арабууд энэ дайе аюултай гуламта гэжэ тоолодог байһан юм. Энэ дайнай ошон ямаршье сагта энэ районой ямаршье хубида дэлгэржэ болохо байгаа» гэжэ «Журналь д'эжипт» гэжэ газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

ТУНИС, февралиин 12. (ТАСС). Тунисай президент Бургиба мүнөөдэр Ирагай президент Арефтэ телеграмма эльгээбэ. Хойто Ирагта дайн байлдаа болюулха тухай хэлсээ баталһан ушар ороной үмэнэ «бата нэгэдэлэй ба амгалан байдалай үе» нээжэ үгэхэ юм гэжэ найдажа байһанаа энэ телеграмма соогоо мэдүүлээ.

Баруун Берлиндэ сэрэгэй һургуули болоно

БАРУУН БЕРЛИН, февралиин 12. (ТАСС). Эндэ байрлаһан Франциин болон Англиин эзэмдэлгын сэрэгүүд Рейникендорф гэжэ Баруун Берлинэй районд хоёр үдэрэй сэрэгэй һургуули хээ.

Сэрэгэй энэ һургуулиин үедэ «Баруун Берлин руу булимтаран ороһон дайсанай» добтолгые бута сохихо зорилго табигдаһан байгаа.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерв[...]риин мэдээсэлһэнэй ёһоор, мүнө[...] республика доторнай бага [...] үүлэтэй байха, хойто аймагу[...] саһан орохо. Зүүн зүгһөө һул[...]наар һалхилха. Баргажанда 25-[...] бусад газар нютагуудта 17-[...] Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 31-[...] үдэртөө 18—20 градус хүйтэн [...]лохоор багсаагдана.

Февралиин 15—16-да үүлэтэй байха, саһа шуурган болохо[...] һүниндөө Байгал шадарай, мүн[...]да зүгэй газар нютагуудта 28-[...] үдэртөө 15—20, бусад аймагу[...] һүниндөө 34—39, үдэртөө 20-[...] градус хүйтэн байхаар хүлеэгд[...]

Редакторай түлөө
М. Н. НИМАЕВ

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00038. Зак. № 152.